

**UCHWAŁA NR LXXVI/536/2023
RADY POWIATU GDAŃSKIEGO
z dnia 22 grudnia 2023 roku**

w sprawie przyjęcia do realizacji „Programu rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024 – 2026”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz.1526 z późn. zm.) oraz art. 180 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2023r. poz.1426 z późn. zm.)

**Rada Powiatu Gdańskiego
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjmuje się do realizacji „Programu rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024 – 2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Gdańskiego.

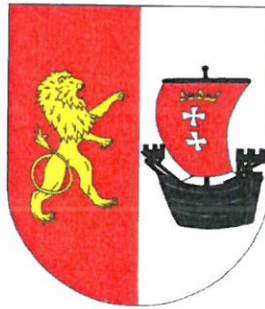
§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodniczący Rady
Powiatu Gdańskiego**

Bogdan Dombrowski

POWIAT GDAŃSKI

PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE GDAŃSKIM NA LATA 2024-2026

Pruszcz Gdański 2023r.

Wprowadzenie.	3
Założenia programowe.....	4
Organizacja systemu pomocy dziecku i rodzinie.	7
Pieczna zastępcza.	12
Charakterystyka pieczy zastępczej Powiatu Gdańskiego.....	13
Rodzinna pieczna zastępcza.....	14
Instytucjonalna pieczna zastępcza.	26
Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej.....	29
Usamodzielnianie wychowanków.....	35
Finansowanie pieczy zastępczej.....	37
Cele i zadania programu.....	39
Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024–2026.....	45
Źródła finansowania programu.....	45
Realizatorzy programu.....	46
Monitoring i ewaluacja.....	46

*"Czego dziecko nie dostanie,
rzadko umie potem dać innym ludziom".*
- dr James

Wprowadzenie.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024–2026, zwany dalej Programem, został opracowany w oparciu założeń ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 180 ust.1 ww. ustawy, do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rozwój pieczy zastępczej i osiąganie odpowiednich standardów jej organizacji to proces wieloletni. Założenia niniejszego programu w znacznej części stanowią kontynuację kierunków rozwoju określonych w „Powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej na lata 2021-2023” i programów z lat poprzednich.

Powyższy Program jest zgodny również z założeniami przyjętymi w dniu 11 lutego 2022r. Uchwałą Nr XLVII/332/2022 Rady Powiatu Gdańskiego - Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Gdańskiego w latach 2022–2030.– w Obszarze 2 - „Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny” przyjęto cel strategiczny 2 „Poprawa jakości opieki i wychowania w rodzinach oraz w instytucjach wspierających dzieci i młodzież” uszczegółowiony w celu operacyjnym „Tworzenie warunków rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej oraz podniesienie standardów funkcjonowania rodzinnej i instytucjonalnej pieczy”. Dodatkowo Program jest spójny z koncepcją Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2030 (Priorytet 2 – Wysoki poziom systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz Priorytet 3 – Usługi specjalistyczne na rzecz dzieci młodzieży objętych systemem pieczy zastępczej), a także ze Strategią Rozwoju Usług Społecznych do roku 2030 przyjętą Uchwałą Nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 roku.

Założenia programowe.

Każde dziecko ma prawo do wychowywania się w rodzinie. Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego oraz najlepszym dla dzieci, niedającym się zastąpić w pełni, środowiskiem wychowania i opieki nad nimi. Jednak niekiedy dochodzi do niewłaściwego wypełniania funkcji przez naturalną rodzinę i wówczas zachodzi potrzeba ograniczenia jej autonomii i podjęcia interwencji na rzecz najlepiej pojętego interesu dziecka. Zgodnie z art.72 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 20 Konwencji o Prawach Dziecka, obowiązek zapewnienia dziecku opieki i wychowania spoczywa na władzy publicznej.

Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz sprawowanie pieczy zastępczej od 1 stycznia 2012 roku reguluje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka poza rodziną naturalną powinno stanowić środek ostateczny, stosowany gdy dobro dziecka jest zagrożone. W związku z tym, że umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej odbywa się co do zasady na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego, istotne przepisy w tym zakresie zawiera również Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

W przypadku, gdy dziecko na podstawie decyzji sądu opiekuńczego jest całkowicie lub częściowo pozbawione opieki rodzicielskiej, powiat ma obowiązek zapewnić mu opiekę i wychowanie w warunkach jak najbardziej zbliżonych do warunków naturalnych.

Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno pieczy rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia. Prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w swojej biologicznej rodzinie. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków do pomocy i skutecznienie pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko mogło powrócić pod opiekę rodziców.

Powyższe założenie może być zrealizowane tylko poprzez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami. Zadania są realizowane we współpracy z jednostkami administracji samorządowej, jak i również podmiotami, o którym mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, czyli organizacjami pozarządowymi, społecznymi, związkami wyznaniowymi i Kościołami.

Realizacja zadań związanych ze wsparciem i rozwojem pieczy zastępczej jest oparta w szczególności na:

- ustawie z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawie z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawie z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej,

Opracowany Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024-2026 zawiera cele i kierunki działań w perspektywie trzyletniej, które będą podejmowane głównie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wyznaczone Zarządzeniem Starosty Gdańskiego na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Gdańskim. Uwzględnia potrzeby środowiska lokalnego w obszarze pieczy zastępczej, w szczególności dzieci i młodzieży przebywających w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wskazuje przede wszystkim na konieczność rozwoju jakościowego i ilościowego pieczy zastępczej, tworzenia nowych zawodowych rodzinnych form pieczy zastępczej, prowadzenia szkoleń dla wszystkich rodzin zastępczych, promocję rodzicielstwa zastępczego na terenie Powiatu oraz kontynuację zapewniania specjalistycznego wsparcia dla środowiska pieczy zastępczej. Program uwzględnia również działania na rzecz deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej i dostosowania usług świadczonych w całodobowych placówkach opiekuńczo – wychowawczych do faktycznych potrzeb dzieci oraz wsparcia usamodzielnianych wychowanków. Program zawiera również informację dotyczącą limitu rodzin zastępczych zawodowych działających na terenie Powiatu Gdańskiego w okresie jego obowiązywania.

Wyjaśnienie pojęć użytych w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Gdańskim :

1. **Pieczą zastępczą** – to opieka sprawowana nad dzieckiem w przypadku trwałej lub przejściowej niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Objęcie dziecka pieczą zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia przez nie pełnoletności, a w przypadku osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia zgodnie z warunkami określonymi w ustawie. Pieczę zastępczą sprawowana jest w formie rodzinnej lub instytucjonalnej.
2. **Rodzinna pieczę zastępcza, pieczę rodzinna** – system pieczy zastępczej, w skład którego wchodzi rodziny zastępcze: spokrewnione, niezawodowe, zawodowe oraz rodzinne domy dziecka:
 - 1) *Rodzina zastępcza spokrewniona* (zwana dalej „RZS”), tworzona jest przez krewnych dziecka będących wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwo dziecka;
 - 2) *Rodzina niezawodowa* (zwana dalej „RZN”), tworzona jest przez osoby niebędące krewnymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, nie pobierające wynagrodzenia z tego tytułu;
 - 3) *Rodzina zastępcza zawodowa* (zwana dalej „RZZ”) to rodzina niebędąca krewnymi dziecka, z którą została zawarta umowa o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Szczególnymi typami rodzin zastępczych zawodowych są:
 - a) RZZ pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego, w której umieszcza się dziecko nie dłużej niż na okres 4 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego,
 - b) RZZ specjalistyczna, w której umieszcza się dziecko w szczególności legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i dzieci umieszczone na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich lub małoletnie matki z dziećmi;
 - 4) *Rodzinny dom dziecka* - (zwany dalej „RDD”): w którym umieszcza się łącznie nie więcej niż 8 dzieci.

3. **Instytucjonalna piecza zastępcza** – system pieczy zastępczej sprawowany w formie placówek opiekuńczo – wychowawczych (zwanych dalej „POW”):
4. **Organizator rodzinnej pieczy zastępczej** – organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest na podstawie Zarządzenia Starosty Gdańskiego nr 86/2011 z dnia 4 października 2011 roku jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim. W ramach struktury PCPR zadania organizatora realizuje Zespół ds. rodzinnej pieczy zastępczej (dalej zwany „Zespołem”).
5. **Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej** (dalej zwany „koordynatorem”) – wyznaczony pracownik Zespołu ds. rodzinnej pieczy zastępczej, do którego zadań należy m.in. udzielanie pomocy rodzinom zastępczym w realizacji zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
6. **Osoba usamodzielniana:**
 - 1) Na podstawie ustawy o pomocy społecznej – osoba pełnoletnia opuszczająca dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno–wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i wychowanie oraz młodzieżowy ośrodek wychowawczy;
 - 2) Na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej – osoba pełnoletnia opuszczająca rodzinną pieczę zastępczą lub placówkę opiekuńczo–wychowawczą.
7. **Indywidualny Program Usamodzielnienia** (dalej IPU) – dokument opracowany przez osobę usamodzielnianą we współpracy z opiekunem usamodzielnienia, co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez wychowanka pełnoletności, określający w szczególności: zakres ich współdziałania, sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez nią zatrudnienia.
8. **Opiekun usamodzielnienia** – osoba wspierająca wychowanka w procesie usamodzielnienia.

Organizacja systemu pomocy dziecku i rodzinie.

Od dnia 1 stycznia 2012 roku w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ustanowiono podział kompetencji w zakresie wspierania rodziny i dziecka i systemu pieczy zastępczej.

Poniżej przedstawiono podział zadań na poszczególne szczeble samorządowe:

Podstawową przesłanką wspierania rodziny jest uznanie, że jest ona podstawową komórką życia społecznego oraz najlepszym środowiskiem dla dzieci, oraz uznanie, że „rodzice, ponieważ dali życie dzieciom, mają pierwotne, niezbywalne prawo i pierwszeństwo do wychowania potomstwa i dlatego muszą być uznani za pierwszych i głównych jego wychowawców” (*Jan Paweł II*). Nie zawsze jednak rodzice biologiczni są w stanie właściwie wypełniać swoją funkcję i wówczas zachodzi konieczność ograniczenia jej autonomii i podjęcie interwencji na rzecz najlepiej pojętego interesu dziecka.

Idea zastępczych form pieczy to zastąpienie dziecku wychowania w rodzinie własnej poprzez stworzenie warunków zbliżonych do tych, które istnieją w normalnie funkcjonującej rodzinie i zapewnienie prawidłowego funkcjonowania poza rodziną biologiczną.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców, dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej, którą organizuje powiat. System pieczy zastępczej to: zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Zgodnie z ustawą **gmina zobowiązana jest do działań z zakresu profilaktyki rodzinnej**. Jest ona realizowana przez gminne instytucje świadczące usługi na rzecz dziecka i rodziny. Tworzy się stanowisko asystenta rodziny do bezpośredniej pracy z rodziną. Jest on kierowany wyłącznie do rodzin, w których

sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Jego czas pracy jest elastyczny, nienormowany i dostosowany przede wszystkim do rytmu życia rodziny. Asystent ponosi odpowiedzialność za wyniki pracy z konkretną rodziną. Ponadto, dzieciom zapewnia się pobyt w placówkach wsparcia dziennego (np. świetlicach, klubach środowiskowych, ogniskach wychowawczych), które organizują dzieciom czas wolny i pomagają w nauce, przy stałej współpracy z rodzicami. Praca z rodziną jest prowadzona m.in. w formie poradnictwa, mediacji, terapii rodzinnej, treningu umiejętności wychowawczych i terapeutycznych dla rodziców. Praca z rodziną nie kończy się z chwilą umieszczenia dziecka poza nią. Asystent rodziny pracuje z jej członkami również po umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej i ma wówczas za zadanie zmobilizowanie rodziców do działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny. Zarówno asystent, jak i pracownicy ośrodków pomocy z których pochodzą dzieci umieszczone w pieczy zastępczej biorą czynny udział we wszystkich ustaleniach dotyczących pracy z dzieckiem przebywającym w rodzinie zastępczej czy placówce opiekuńczo wychowawczej.

Za organizację pieczy zastępczej (zarówno instytucjonalnej jak i rodzinnej) odpowiada powiat.

Do zadań powiatu (własnych i zleconych) należą w szczególności:

- a) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych,
- b) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- c) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia,
- d) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych,
- e) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,
- f) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego,
- g) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej , w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - grup wsparcia,
 - poradnictwa specjalistycznego,
- h) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- i) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich,
- j) prowadzenie rejestru danych rodzin zastępczych,
- k) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,

l) finansowanie:

- świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego,
- m) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- n) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstawaniu zaległości dotyczącej odpłatności za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej,
- o) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- p) finansowanie pobytu dzieci cudzoziemców w pieczy zastępczej.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Do zakresu działania powiatowego centrum pomocy rodzinie należą wszystkie sprawy z zakresu pieczy zastępczej niezastrzeżone na rzecz innych podmiotów.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy przede wszystkim, zgodnie z art. 76 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

- a) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- b) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- c) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- d) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
- e) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,

- f) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby,
- g) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,
- h) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
- i) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,
- j) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- k) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
- l) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
- m) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą,
- n) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- o) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,
- p) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy,
- q) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- r) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Do bezpośredniej pracy z rodziną organizator rodzinnej pieczy zastępczej, za zgodą określonej rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, wyznacza koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej wybierając kandydata na stanowisko koordynatora kieruje się jego kompetencjami i profesjonalizmem w wykonywaniu swoich obowiązków, którymi są:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej,
- 2) przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku,
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu,
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej,
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej,
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Jak widać zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej są zadaniami kompleksowymi, dotyczącymi całokształtu funkcjonowania rodziny zastępczej oraz rodzinnego domu dziecka. Należą do nich bowiem zarówno działania związane z udzielaniem wsparcia w codziennym wypełnianiu obowiązków przez osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej, wsparcie dla pełnoletnich wychowanków, kwestie formalne związane z organizacją pomocy specjalistycznej bądź kontrolą sytuacji prawnej podopiecznych. Fachowość i rzetelność podejmowanych przez koordynatora działań ma gwarantować zobowiązanie go przez ustawodawcę do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie. Ponadto jest on uprawniony do korzystania z poradnictwa zawodowego, które ma wzmocnić jego kompetencje i zapobiec wypaleniu zawodowemu. Zgodnie z cyt. ustawą jeden koordynator ma pod opieką maksymalnie 15 rodzin zastępczych.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej czuwa nad rzetelnością i profesjonalizmem tworzenia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz ich właściwym funkcjonowaniem realizującym zasadę ochrony dobra dziecka. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej ściśle współpracuje, w przypadku dzieci wolnych prawnie, również z pracownikami ośrodków adopcyjnych.

Do **zadań samorządu województwa** należą w szczególności: organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych, prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo- terapeutycznych.

Na terenie województwa pomorskiego działają dwa ośrodki adopcyjne.

Zadania wojewody koncentrują się w szczególności na prowadzeniu rejestru placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo- terapeutycznych i interwencyjnych, ośrodków preadopcyjnych, ustalanie wolnych miejsc w placówkach, wydawaniu zezwoleń na prowadzenie placówek oraz nadzór nad nimi i jak również, kontrola nad wykonywaniem zadań przez samorząd gminny i powiatowy.

Pieczna zastępcza.

Program rozwoju pieczy zastępczej zawiera kompleksowy system wspierania rodzin i dzieci w pieczy zastępczej, który opiera się na prawach dziecka ustanowionych w Konstytucji RP oraz Konwencji o Prawach Dziecka, a w szczególności:

- prawa dziecka do rodziny i pozostawania pod opieką rodziców,
- prawa do poszanowania więzi rodzinnych dziecka odseparowanego z jakichkolwiek powodów od rodziców,
- prawa ustanowienia dla nich pieczy zastępczej,
- ochrony jego dobra w postępowaniu adopcyjnym.

Pieczna zastępcza to pieczna sprawowana poza rodziną biologiczną dziecka przez rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze przez wszystkie dni tygodnia, przez całą dobę, w zasadzie bez z góry określonego terminu jej zakończenia w konsekwencji ingerencji sądu w sferę władzy rodzicielskiej.

Założeniem programu jest, że głównym kierunkiem rozwoju pieczy zastępczej jest rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Nie mniej jednak należy również zauważyć bardzo ważną rolę pieczy instytucjonalnej, gdyż nie wszystkie dzieci lub młodzież może zostać umieszczona w rodzinach zastępczych z uwagi na swój wiek lub też zaburzenia np. zachowania. Stąd też ważne jest, aby placówki opiekuńcze miały jak najbardziej zbliżony do rodzinnego charakter, z możliwością indywidualizacji pracy z dzieckiem.

Rodzina zastępcza jest wzorowaną na modelu wychowania rodzinnego formą pieczy zastępczej. Z chwilą umieszczenia w rodzinie zastępczej dziecko dalej prawnie pozostaje dzieckiem swoich rodziców. Wyjątek stanowi adopcja, która nie jest jedną z form pieczy zastępczej. Rodzice zastępczy nie sprawują nad dzieckiem władzy rodzicielskiej, a tylko wykonują bieżącą pieczę. Pozostałe obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej należą do rodziców biologicznych dziecka, o ile sąd opiekuńczy nie postanowił inaczej.

Głównym celem pieczy zastępczej jest niwelowanie niewydolności wychowawczej rodziny oraz zaniedbania dzieci lub też w przypadku braku jakiegokolwiek szansy na powrót dziecka do rodziny biologicznej na jak najszybszym uregulowaniu jego sytuacji prawnej. Stąd też umieszczając dziecko w pieczy zastępczej należy traktować jako stan przejściowy i dążyć do tego, aby dziecko jak najszybciej mogło powrócić do swoich rodziców naturalnych lub znaleźć rodzinę adopcyjną. Pieczna zastępcza z założenia jest nastawiona na przywracanie dziecka rodzinie, jest więc opieką tymczasową.

Pieczna zastępcza ma na celu zapewnienie dziecku bezpieczeństwa oraz odpowiednich warunków rozwoju i wychowania, a w szczególności kompensacji deficytów reintegracji z rodziną pochodzenia oraz usamodzielnienie życiowe wychowanka. Nie jest to zadanie łatwe i wymaga ogromnego zaangażowania samej rodziny zastępczej jak i wielu służb.

Przyjęcie dziecka do rodziny zastępczej jest sytuacją bardzo trudną zarówno dla rodziny zastępczej, jak i dla samego dziecka. Dzieci, które trafiają do pieczy zastępczej, bardzo często są zaniedbane wychowawczo, zdrowotnie, edukacyjnie i emocjonalnie. Dla wielu osób sprawujących rodzinne formy opieki zastępczej

trudnym doświadczeniem obok codziennej pracy z dzieckiem, szkołą jest również kontakt z rodzinami powierzonych im dzieci. Wyzwania, którym muszą sprostać opiekunowie zastępczy powodują, iż często czują się oni bezsilni, oceniani i osamotnieni, co powoduje powolne osłabianie ich motywacji, sił i zapału do dalszego sprawowania opieki nad wychowankami. Aby uniknąć wypalenia opiekunów zastępczych, konieczne jest stworzenie spójnego i wszechstronnego systemu wsparcia. Rodzina zastępcza, która czuje się bezpieczna i jest wspierana, gwarantuje rzetelne i efektywne sprawowanie opieki.

Profesjonalne wsparcie rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej powinno być rozwiązaniem systemowym, które składa się z wielu powiązanych ze sobą elementów, przede wszystkich takich, jak: koordynator rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, asystent rodzin biologicznych dziecka, które trafiło do pieczy zastępczej, pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej, kurator sądowy.

Charakterystyka pieczy zastępczej Powiatu Gdańskiego.

Analizę sytuacji dzieci i młodzieży z terenu Powiatu Gdańskiego należy rozpocząć od przedstawienia sytuacji demograficznej tej grupy społeczeństwa. Poniżej przedstawiona została tabela zawierająca procentowy udział dzieci i młodzieży w wieku od 0-19 lat w stosunku do ogółu mieszkańców Powiatu Gdańskiego wg. stanu na dzień 31.12.2022 roku.

Teren	Ludność w tym:						% - owoy udział dzieci w ogółu ludności
	Ogółem liczba ludności	Dzieci i młodzieży w wieku:				Ogółem dzieci	
		0-4	5-9	10-14	15-19		
Miasto Pruszcz Gd.	32.031	1.764	1.935	1.965	1.567	7.231	22,58
Cedry Wielkie	6.782	316	431	463	385	1.595	23,52
Kolbudy	20.785	1.070	1.469	1.496	1.207	5.242	25,22
Pruszcz Gdański	37.333	2.362	3.023	2.883	2.077	10.345	27,71
Przywidz	6.095	327	359	399	383	1.468	24,09
Pszczółki	10.922	642	760	755	593	2.750	25,1
Suchy Dąb	4.240	212	308	294	257	1.071	25,26
Trąbki Wielkie	11.795	728	697	793	698	2.916	24,72
Powiat Gdański	129.983	7.421	8.982	9.048	7.167	32.68	25,09

Źródło – Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Z przedstawionej tabeli wynika, że prawie jedną czwartą mieszkańców Powiatu Gdańskiego stanowią dzieci i młodzież, przy czym najmniejszy odsetek

tej grupy ludności zamieszkują miasto Pruszcz Gdański 22,58%, a największy odsetek osób nieletnich stanowią mieszkańcy gminy Pruszcz Gdański – 27,71 %.

Rodzinna piecza zastępcza

Pomimo zaangażowania różnych służb społecznych, nie wszystkie dzieci mają możliwość wychowywać się w swoich rodzinach biologicznych, w przypadku rażącego zaniedbania dzieci i zagrożenia ich zdrowia lub życia postanowieniem sądu zostają one umieszczone w pieczy zastępczej. Najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci poza rodziną jest niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziny, a także alkoholizm rodziców. Nie było i nie ma przypadków, w których przyczyną umieszczania dzieci w pieczy zastępczej było ubóstwo tej rodziny.

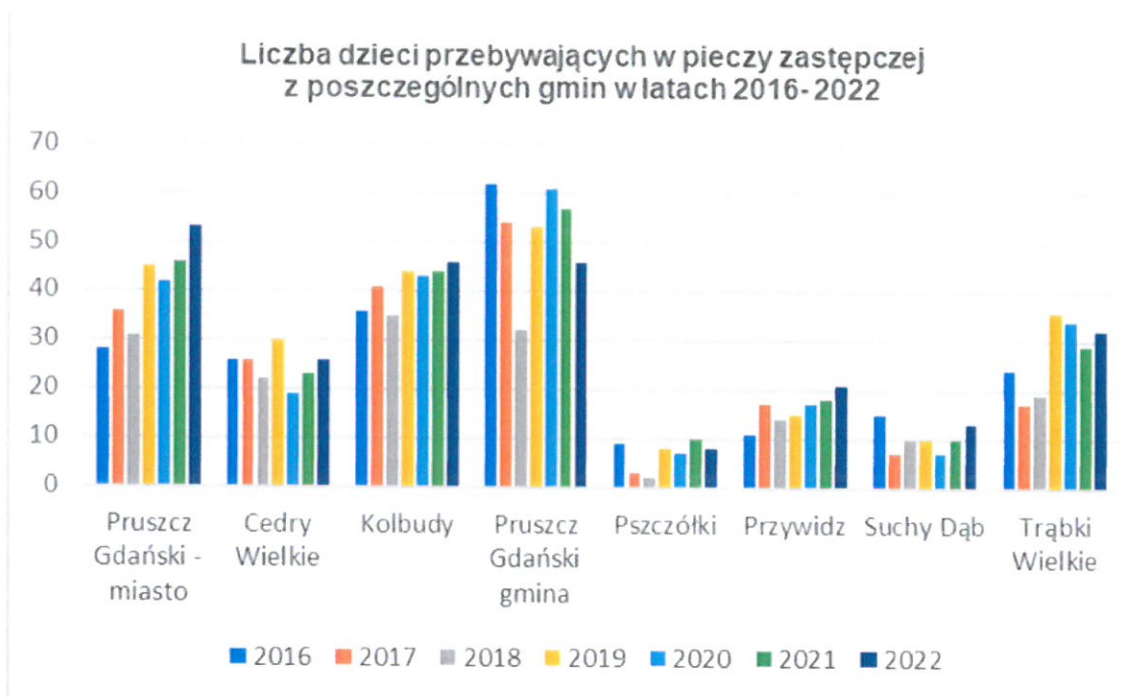
Poniżej dokonano analizy procentowego udziału dzieci z poszczególnych gmin umieszczonych w rodzinach zastępczych lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2022 roku w porównaniu z ogółem niepełnoletnich mieszkańców Powiatu Gdańskiego.

	Ogółem liczba mieszkańców w wieku 0-19 lat	Liczba dzieci w pieczy zastępczej pochodzących z terenu Powiatu Gdańskiego			% populacji dzieci w pieczy zastępczej w 2022
		rodzinnej	instytucjonalnej	Łącznie	
Miasto Pruszcz Gd.	7.231	36	17	53	0,73
Cedry Wielkie	1.595	23	3	26	1,63
Kolbudy	5.242	32	14	46	0,88
Pruszcz Gdański gm	10.345	36	10	46	0,44
Przywidz	1.468	19	2	21	1,43
Pszczółki	2.750	6	2	8	0,29
Suchy Dąb	1.071	10	3	13	1,21
Trąbki Wielkie	2.916	20	12	32	1,10
Powiat Gdański	32.618	182	63	245	0,75

Zródło – Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i źródeł PCPR.

Analizując odsetek dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej poszczególnych gminach, w stosunku do całej populacji dzieci i młodzieży z Powiatu Gdańskiego, można zauważyć duże zróżnicowanie. Największy odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej pochodzi z gminy Cedry Wielkie, najmniejszy z gminy Pszczółki.

Źródło –Opracowanie własne na podstawie źródeł PCPR.

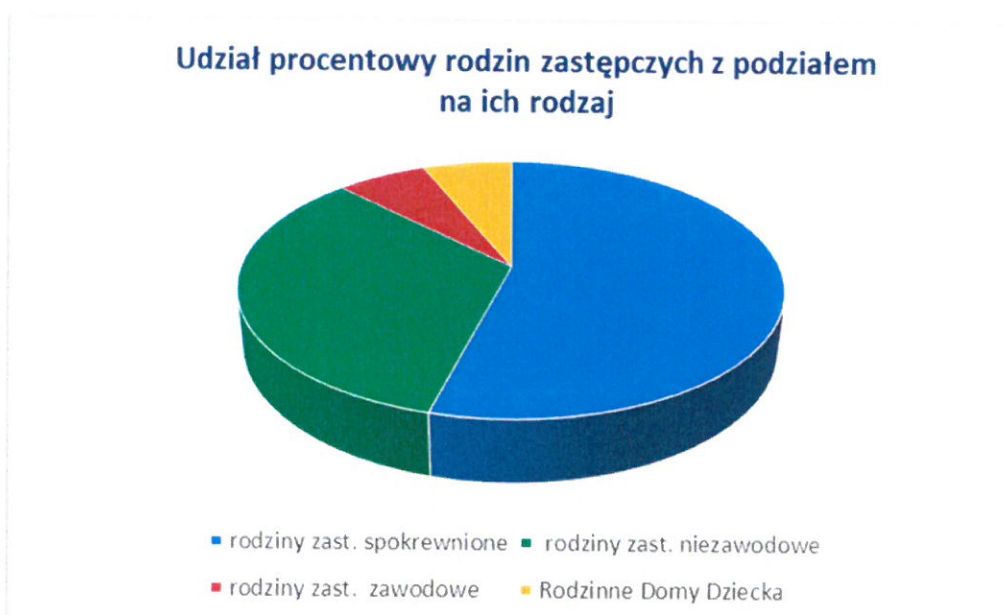
Zgodnie z wyżej przedstawionym wykresem na przestrzeni ostatnich lat jest stała tendencja - najczęściej dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej pochodzi z gminy Pruszcz Gdański, najmniej z gminy Pszczółki.

Poniżej przedstawiono schemat podziału rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnej z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Największą liczbę rodzin zastępczych stanowią rodziny spokrewnione - dziadkowie i pełnoletnie rodzeństwo dziecka. Rodziny zastępcze niezawodowe również stanowią liczną grupę jednak, z uwagi na wejście w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, większą część tych rodzin stanowią dalsi krewni dzieci, głównie ciocie, wujkowie, kuzyni. Biorąc pod uwagę konieczność wykonania postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej niezwiązanej z rodziną najbardziej preferowane są rodziny zastępcze niezawodowe, które są gotowe przyjąć obce dla siebie dzieci. Dodatkowo rodziny zastępcze niezawodowe mogą po trzech latach przekształcić się w rodzinę zastępczą zawodową lub RDD.

Na koniec roku 2022 rodziny zastępcze spokrewnione stanowiły 54,05 % wszystkich rodzin zastępczych w Powiecie Gdańskim (w kraju było to 64,1 %), rodziny zastępcze niezawodowe – stanowiły 33,33% (31,1%), rodziny zastępcze zawodowe – 6,3% (5,8%), zaś rodzinne domy dziecka 6,3%.

Poniżej przedstawiono rozwój rodzicielstwa zastępczego w latach 2012– 2022 (stan na koniec roku) z podziałem na poszczególne rodzaje rodzin wraz z liczbą dzieci w nich przebywających. Przedstawiona liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej dotyczy tylko dzieci i młodzieży przebywających na terenie Powiatu Gdańskiego. Część dzieci pochodząca z terenu naszego powiatu jest umieszczana w rodzinach zastępczych zamieszkujących inne powiaty.

	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci	rodziny	dzieci
Rodziny zastępcze ogółem, w tym:	131	227	108	187	116	196	122	216	120	188	105	168	101	176	107	192	107	182	112	191	111	185
zawodowe, w tym:	12	77	12	64	9	29	8	37	8	25	7	28	8	25	6	21	6	16	7	22	7	26
specjalistyczne	1	3	1	3	1	3	1	3	1	2	1	4	1	5	1	4	0	0	0	0	0	0
pogotowie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RDD	0	0	0	0	4	30	4	31	4	28	5	25	7	46	7	47	7	45	7	45	7	40
Rodziny zastępcze niezawodowe	56	74	49	63	47	65	47	67	48	58	38	43	33	37	32	42	32	44	35	47	37	51
rodziny zastępcze spokrewnione	63	76	47	60	56	72	63	81	60	77	55	72	53	68	62	78	62	77	63	77	60	68

Źródło - PCPR w Pruszczu Gdańskim.

Powyższa tabela przedstawia dane na koniec roku, jednakże z uwagi na dużą fluktuację dzieci, sytuację dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej należy rozważać po uwzględnieniu liczby dzieci łącznie przebywających w danym roku.

Funkcja rodziny zastępczej jest bardzo odpowiedzialna i trudna. Dzieci trafiające do rodzinnej pieczy zastępczej wymagają bardzo często wielospecjalistycznej diagnozy, terapii i pomocy w wyrównywaniu braków edukacyjnych. Od kilku lat można zauważyć coraz mniejszą liczbę osób chętnych do podjęcia się funkcji rodziny zastępczej niezawodowej. Ta tendencja ma wymiar ogólnokrajowy. Bycie rodzicem zastępczym wiąże się z dużą odpowiedzialnością za powierzone dzieci. Pomimo wielu inicjatyw podejmowanych przez PCPR w formie promocji rodzicielstwa zastępczego, różnego rodzaju form wsparcia, w tym finansowego, spada liczba rodzin zastępczych niezawodowych chcących przyjmować dzieci z nimi niespokrewnione.

Fluktuację rodzin zastępczych można zauważyć, śledząc zmienność liczby rodzin zastępczych w poszczególnych latach.

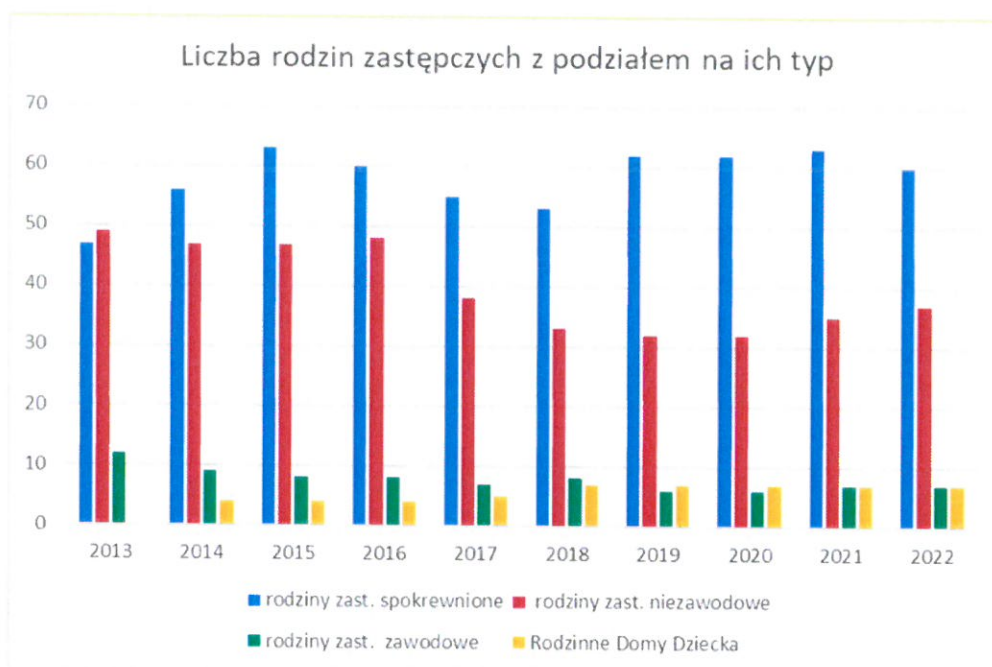
	Liczba rodzin spokrewnionych		Liczba rodzin niezawodowych		Liczba rodzin zawodowych		Liczba rodzinnych domów dziecka		Łącznie	
	Powstałe	rozwiązane	powstałe	rozwiązane	powstałe	rozwiązane	powstałe	rozwiązane	powstałe	rozwiązane
2013	12	13	10	8	0	1	0	0	22	22
2014	11	4	4	6	0	0	4	0	18	10
2015	13	6	7	11	0	0	4	0	24	17
2016	10	4	13	4	0	1	0	0	23	9
2017	6	10	7	17	0	0	1	0	14	27
2018	10	13	8	14	1	1	2	0	21	28
2019	13	6	6	8	0	0	0	0	19	14
2020	6	6	7	10	2	1	1	2	16	20
2021	9	8	12	9	1	0	1	0	23	17
2022	8	10	10	7	2	2	0	0	20	19

Źródło – PCPR w Pruszczu Gdańskim.

Analizując powyższą tabelę najbardziej niepokoi tendencja rozwiązywania się rodzin zastępczych niezawodowych, gdyż właśnie z tej grupy rodzin w przyszłości powstają rodziny zastępcze zawodowe lub rodzinne domy dziecka. Powyższe dane potwierdzają również fakt, że większość powstających rodzin zastępczych niezawodowych to rodziny spokrewnione z przyjmowanymi dziećmi. Decyzja o pełnieniu funkcji rodziny zastępczej jest podejmowana pod konkretne dzieci i z reguły rezygnują z jej pełnienia po uzyskaniu pełnoletności swojego wychowanka.

Poniżej przedstawiono liczbę rodzin zastępczych z terenu Powiatu Gdańskiego, z podziałem na ich rodzaj, na przestrzeni ostatnich lat (stan na 31XII).

Źródło: dane własne PCPR.

Rodziną zastępczą mogą być zarówno małżonkowie jak i osoby niepozostające w związku małżeńskim. Pod koniec grudnia 2022 roku większość rodzin zastępczych (57,66%) było w związkach małżeńskich.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dzieci mogą przebywać w rodzinach zastępczych, za obopólną zgodną, do 25 roku życia pod warunkiem kontynuowania nauki. Stąd bardzo istotnym czynnikiem pełnienia funkcji rodziny zastępczej jest ich wiek. Na 31.12.2022r funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej stanowili dziadkowie w przedziale wiekowym 51-71 i więcej lat – 63,3%. W przypadku rodzin zastępczych niezawodowych najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym 41-50 lat. Rodziny zastępcze, które zdecydowały się zawodowo opiekować się dziećmi, to najczęściej osoby w wieku 51-60 lat, które po usamodzielnieniu własnych, biologicznych dzieci, chcą swój czas, energię i miłość poświęcić jeszcze innym dzieciom. Z ogólnokrajowych danych wynika, że na koniec 2022 roku 52,8% osób pełniących funkcję rodziny zastępczej było w wieku 51-70 lat, w Powiecie Gdańskim odsetek ten wyniósł – 46,85%.

Poniżej szczegółowa tabela przedstawiająca stan rodzin zastępczych na dzień 31.12.2022r.

Rodziny zastępcze, w tym:	Spokrewniona	Niezawodowa	Zawodowa	Rodzinny dom dziecka	Łącznie:
Osoby samotne	29	15	1	2	47
Małżeństwa	31	22	6	5	64
Cudzoziemcy	0	0	0	0	0
Wiek:					
do 21 lat	0	0	0	0	0
22-30	7	2	0	0	9
31-40	9	9	2	0	20
41-50	9	12	1	1	23
51-60	19	8	3	6	36
61-70	10	5	1	0	16
71 lat i więcej	6	1	0	0	7
Ilość rodzin łącznie:	60	37	7	7	111

Zródło: dane własne PCPR

W rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 3 dzieci, dorosłych wychowanków, którzy pozostali na czas swojej nauki w rodzinie. Liczba dzieci przebywających w rodzinie zastępczej stanowi bardzo ważny aspekt. Rodzinna piecza zastępcza ma do spełnienia wiele różnorodnych zadań, wynikających nie tylko z pieczy bieżącej nad dzieckiem, ale także z potrzeby szerokiej kompensacji braków ogólnorozwojowych umieszczonego w niej dziecka. Odgrywa także ogromną rolę w zakresie realizacji ustalonego planu pomocy dziecku, jak również podejmowania oddziaływań wspierających względem dzieci, które doświadczyły różnych trudnych sytuacji i zdarzeń kryzysowych w swoich rodzinach biologicznych. Stąd też im mniejsza liczba dzieci umieszczona jest w jednej rodzinie zastępczej, tym więcej czasu opiekun może poświęcać swojemu podopiecznemu.

Zgodnie z danymi umieszczonymi przez GUS na dzień 31 grudnia 2022r w województwie pomorskim przebywało 4.248 dzieci w 2.357 rodzinach. Na jedną rodzinę zastępczą w województwie przypadało średnio 1,8 wychowanka. Analogicznie w Powiecie Gdańskim średnia ta wyniosła 1,68 wychowanka. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spokrewnionych jest zależna od ich sytuacji rodzinnej, natomiast w przypadku rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych, czy RDD od konieczności zabezpieczenia nowych dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej. Stąd też zdarza się, że w rodzinach zastępczych niezawodowych, czy zawodowych umieszczane jest więcej niż troje dzieci, jak to jest określone przepisami prawa.

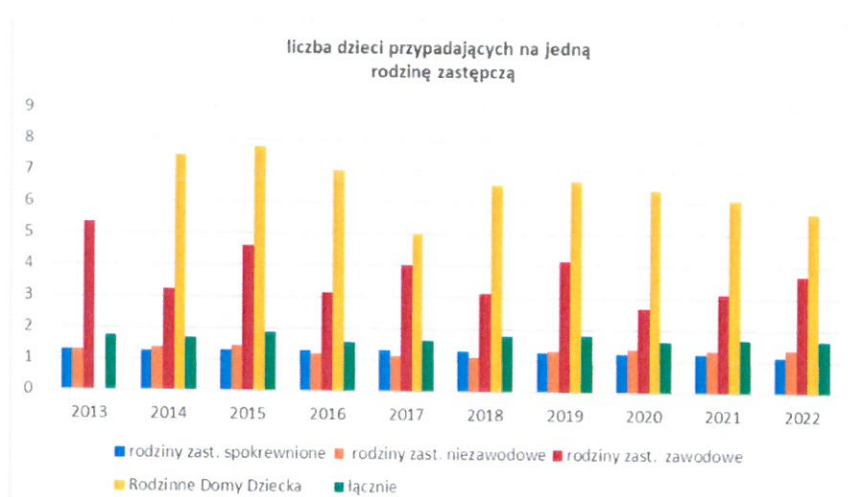
W tabeli poniżej przedstawiono średnią liczbę wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych na przestrzeni 10 ostatnich lat z podziałem na rodziny zastępcze, bez uwzględnienia rodzin zastępczych spokrewnionych.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
rodziny zast. niezawodowe	1,29	1,38	1,43	1,21	1,13	1,12	1,31	1,38	1,34	1,38
rodziny zast. zawodowe	5,33	3,22	4,63	3,13	4	3,13	4,17	2,67	3,14	3,71
Rodzinne Domy Dziecka	0	7,5	7,75	7	5	6,57	6,71	6,43	6,14	5,71

Źródło: dane własne PCPR

Poniżej przedstawiono wykres przedstawiający liczbę dzieci przypadających na jedną rodzinę zastępczą danego typu na przestrzeni ostatnich lat.

Źródło: dane własne PCPR

Analizując powyższy wykres należy zauważyć, że wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinie zastępczej jest spowodowany brakiem nowych rodzin zastępczych, szczególnie zawodowych i rodzinnych domów dziecka, jak również rodzin zastępczych niezawodowych, które wyraziłyby chęć przyjęcia pod swój dach niespokrewnione dzieci. Na liczbę dzieci przypadających na jedną rodzinę zastępczą ma ogromny wpływ również czas przez jaki wychowankowie tam przebywają. Na koniec 2022 roku ponad 60 % dzieci było umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej na ponad 3 lata.

Zmniejszanie się liczby funkcjonujących rodzin zastępczych, coraz większa liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, jak również brak nowych kandydatów do pełnienia tej funkcji przyczynia się do pogłębiania się kryzysu rodzinnej pieczy zastępczej a tym samym braku możliwości natychmiastowej realizacji postanowień sądu odnośnie zabezpieczenia dziecka.

Liczba rodzin zastępczych jest uzależniona od ilości osób, które chcą podjąć się tej trudnej roli, stąd też Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi stałą kampanię promującą rodzicielstwo zastępcze i pozyskiwanie nowych kandydatów do pełnienia tej roli. Kandydaci na rodzinę zastępczą po przejściu wstępnej kwalifikacji odbywają obowiązkowe szkolenie w tym zakresie.

Szkolenie odbywa się w ramach PCPR programem autorstwa Marka Hojczyka i Beaty Kowalczyk, zatwierdzonym decyzją Ministra Rodziny i Polityki Społecznej

Nr DSR-I.5207.26.2022.FS z dnia 11 lipca 2022 roku (kontynuacja programu od 2008 roku), dla:

- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i rodziny zastępczej spokrewnionej w wymiarze 60 godzin – moduł podstawowy,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz na dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego - w wymiarze 75 godzin,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, którzy będą sprawować opiekę i wychowanie nad dziećmi niepełnosprawnymi – w wymiarze 95 godzin,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, którzy będą sprawować opiekę i wychowanie nad dziećmi umieszczonymi na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich – w wymiarze 95 godzin,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcje pogotowia rodzinnego – w wymiarze 85 godzin.

Pomimo wcześniejszego przeprowadzenia wśród kandydatów na rodzinę zastępczą, kwalifikacji formalnej, nie wszystkie osoby, które ukończyły szkolenie uzyskiwały pełne kwalifikacje do pełnienia roli rodziny zastępczej.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
rodziny zastępcze spokrewnione	11	0	8	6	19	21	25	8	15	22
rodziny zastępcze niezawodowe	10	14	27	11	9	12	13	0	14	26
rodziny zastępcze zawodowe i RDD	0	0		2	6	0	0	2	0	2
Łącznie	21	14	35	19	34	33	38	10	29	50

Źródło – PCPR w Pruszczu Gdańskim.

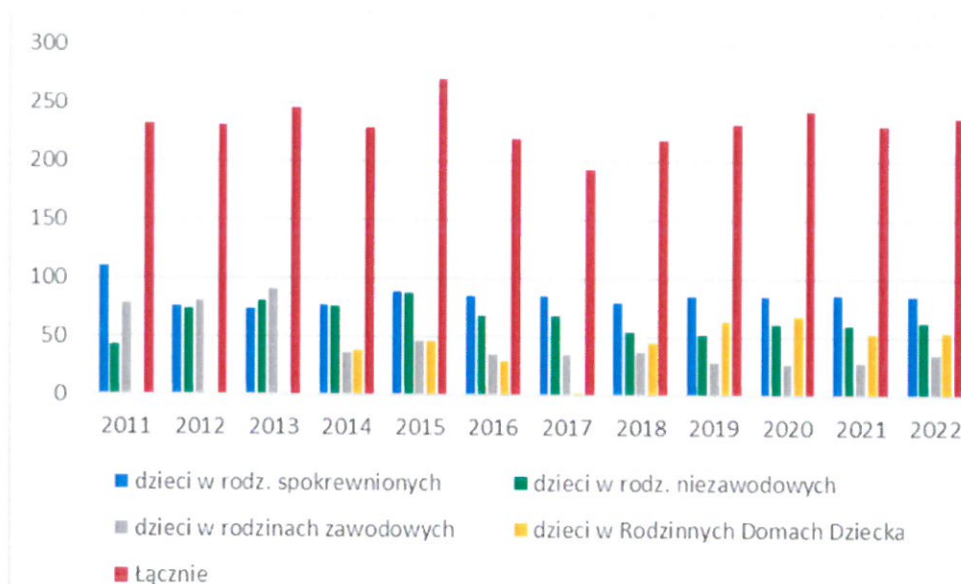
Jak wynika z powyższej tabeli, bardzo mało jest osób chętnych do założenia rodziny zastępczej. Nie wszystkie osoby, które spełniają prawne warunki bycia rodziną zastępczą i przeszły kurs w ostateczności, z różnych powodów zostają zakwalifikowane do bycia rodzicem zastępczym. Często jednym z czynników jest niewłaściwa motywacja do bycia rodzicem zastępczym, która mylona jest z funkcją rodziny adopcyjnej, jak również niechęć do kontaktów z rodzicami biologicznymi dziecka, na co kładzie się szczególny nacisk podczas szkolenia.

Rodziny zastępcze z Powiatu Gdańskiego mogą raz w miesiącu korzystać z grupy wsparcia, jak również stale podwyższać swoje kompetencje w ramach organizowanych przez PCPR licznych szkoleń i kursów.

Dominującym problemem w rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej był i nadal jest brak kandydatów do pełnienia tej funkcji. Przy stałej liczbie dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej z tendencją do jej wzrostu powoduje to narastające problemy z realizacją nowych postanowień sądu o zabezpieczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Poniżej przedstawiono liczbę dzieci przebywających w pieczy zastępczej, zarówno instytucjonalnej, jak i rodzinnej na przestrzeni ostatnich lat.

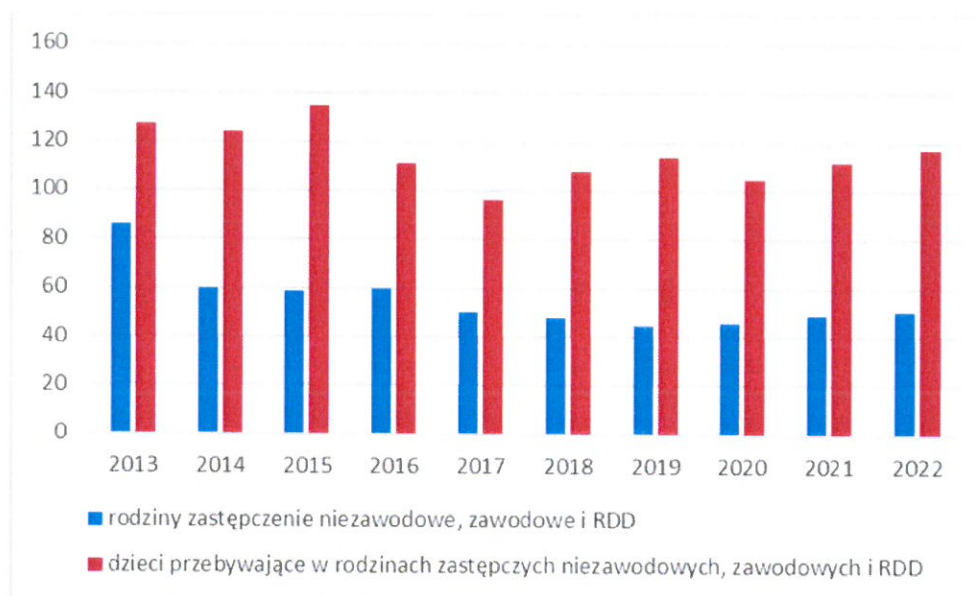

Źródło – PCPR w Pruszczu Gdańskim.

Największym problemem jest realizacja postanowień sądowych dotyczących umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej niespokrewnionej z nim. Z roku na rok zmniejsza się ilość wolnych miejsc zarówno w rodzinnej, jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dla porównania poniżej przedstawiona graficznie na przestrzeni 10 lat liczbę dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych, zawodowych i RDD, jak również liczbę wszystkich rodzin zastępczych z wyłączeniem rodzin spokrewnionych.

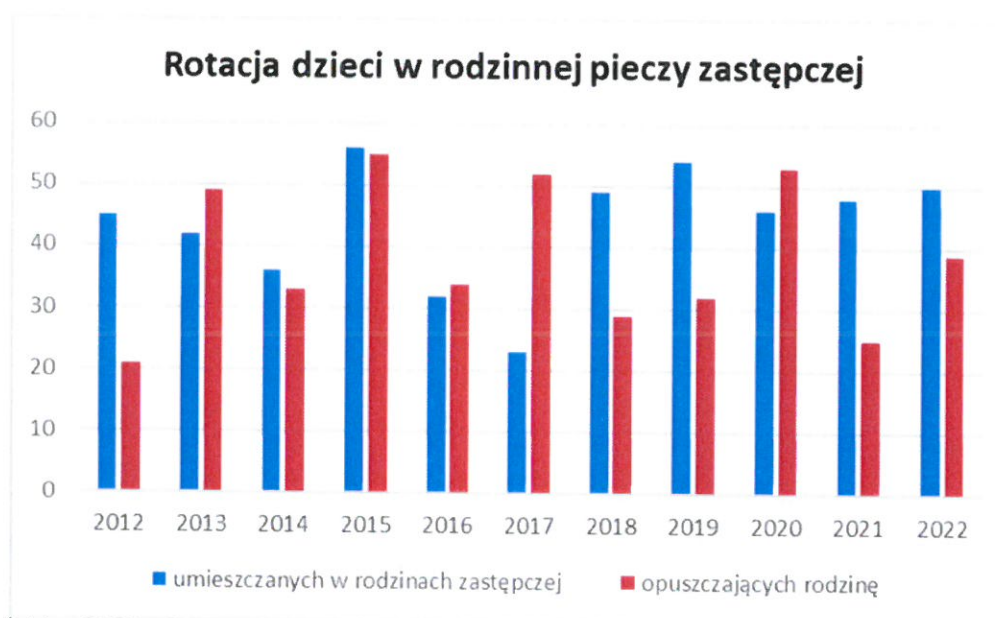
Źródło – PCPR w Pruszczu Gdańskim.

Na koniec 2022 roku w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 185 dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodziny naturalnej.

Możliwości umieszczania w rodzinnej pieczy zastępczej nowych dzieci i tym samym szybkie wykonywanie postanowień sądu są uzależnione również od rotacji dzieci tj. liczby umieszczeń w pieczy zastępczej i liczby wychowanków opuszczających z różnych powodów rodziny zastępcze.

Poniżej przedstawiono graficznie rotację dzieci w pieczy zastępczej na przestrzeni ostatnich lat.

Źródło – PCPR w Pruszczu Gdańskim.

Jak przedstawiono powyżej w ostatnich latach liczba dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej znacznie przewyższała liczbę dzieci ją opuszczających.

W roku 2021 liczba ta wynosiła 23 dzieci a w roku 2022 umieszczono o 11 dzieci więcej niż opuściło ją. Stąd też między innymi występuje chroniczny brak wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej.

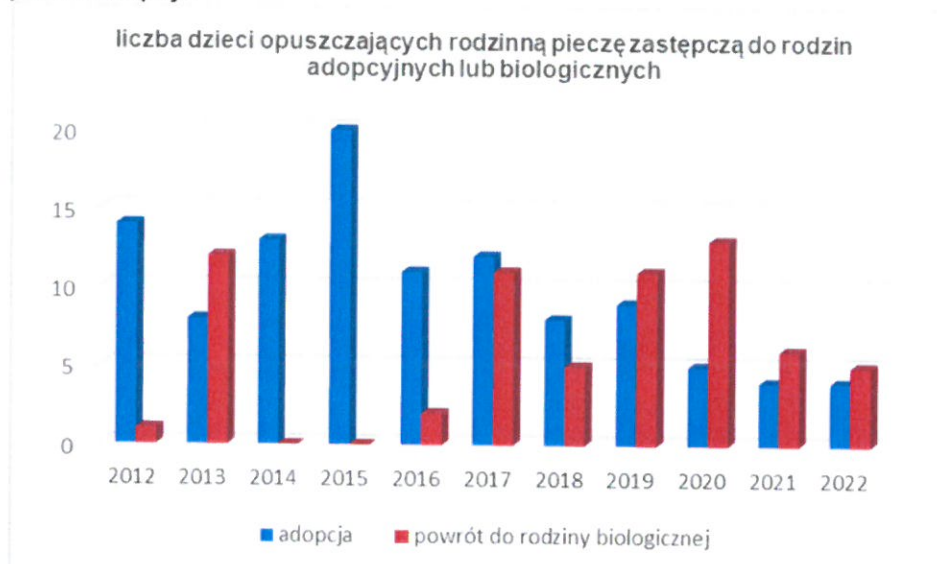
Ważnym elementem pieczy zastępczej jest stałe podkreślanie jej tymczasowości. Trudno jest zaakceptować rodzinie zastępczej, to że jej rola polega na sprawowaniu opieki nad powierzonym wychowankiem do czasu jego powrotu do rodziny naturalnej lub umieszczenia dziecka w rodzinie adopcyjnej.

W celu jak najszybszego uregulowania sytuacji prawnej dziecka Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim bardzo ściśle współpracuje z Sądem Rejonowym, Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, ośrodkiem adopcyjnym, ale też i rodziną biologiczną dziecka. Pracownicy PCPR zanim rozpoczną procedurę pozbawiania rodziców biologicznych władzy rodzicielskiej muszą mieć pewność, że dziecko, obecnie przebywające w pieczy zastępczej nie ma żadnych szans na powrót do domu rodzinnego.

Najbardziej oczekiwanym efektem pobytu dzieci w pieczy zastępczej jest skrócenie ich pobytu w pieczy do minimum, czyli albo powrót ich do rodziny biologicznej lub znalezienie rodziny adopcyjnej

Poniżej przedstawiono wykres na którym wykazano liczbę dzieci opuszczających pieczę zastępczą w związku z powrotem do rodziny biologicznej lub w wyniku adopcji.

Źródło - PCPR w Pruszczu Gdańskim.

Jak można zauważyć od roku 2017 nastąpił drastyczny spadek dzieci, które zostały adoptowane i znalazły nowych rodziców. Ta sama sytuacja dotyczy powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych. Mimo ogromnego nakładu pracy zarówno pracowników ośrodków pomocy społecznej pracujący z rodzicami biologicznymi, jak i pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie zbyt mało dzieci ma szansę powrotu do swojej biologicznej rodziny.

Proces adopcji wiąże się również z wiekiem dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Największą szansę na szczęśliwą adopcję posiadają dzieci do 3 -4 roku życia, dzieci starsze raczej już takiej szansy nie posiadają .

Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej - stan na dzień 31.12.2022r.

Rodziny zastępcze	Liczba wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych w wieku:					
	poniżej 1 r.ż	od 1 do 3 lat	od 4 do 6 lat	od 7 do 13 lat	od 14 do 17 lat	od 18 do 24 lat
Spokrewnione	0	2	3	24	20	19
Niezawodowe	1	7	7	20	14	2
Zawodowe	0	5	5	14	1	1
Zawodowa specjalistyczna	-	-	-	-	-	-
Rodzinne domy dziecka	0	2	7	20	11	0
RAZEM	1	16	22	78	46	22

Źródło: dane własne PCPR

Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej nie uległ drastycznym zmianom na przestrzeni ostatnich lat. Najliczniejszą grupą dzieci przebywającej w pieczy zastępczej były i są dzieci w wieku od 7 do 13 lat.

Zgodnie z zapisami z art. 47 ust. 7 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, organizator rodzinnej pieczy zastępczej informuje właściwy sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny. W przypadku nieprzekazania do sądu w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej informacji, o której mowa wyżej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wnioski wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej.

Pomimo informacji przekazywanej do sądu o konieczności uregulowania sytuacji prawnej dzieci w pieczy zastępczej pobyt ich jest znacznie dłuższy niż 18 miesięcy i ma raczej charakter stały.

Poniżej przedstawiono tabelę określającą okres przebywania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej – stan na dzień 31.12.2022r.

Rodziny zastępcze	Liczba wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych w okresie:					
	do 3 miesięcy	powyżej 3 do 6 miesięcy	powyżej 6 do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat
Spokrewnione	1	2	4	4	5	52
Niezawodowe	6	1	3	10	7	24
Zawodowe	1	0	6	6	2	11
Zawodowa specjalistyczna	-	-	-	-	-	-
Rodzinne domy dziecka	5	0	4	4	3	24
RAZEM	13	3	17	24	17	111

Źródło: dane własne PCPR

Mimo podejmowanych starań, aby pobyt dzieci w pieczy zastępczej był bardzo krótki podkreślając, że rodzina zastępcza jest etapem przejściowym pobytu w niej dzieci, to jednak aż **60 %** wszystkich dzieci w pieczy rodzinnej przebywa powyżej trzech lat.

Zgodnie z założeniami dzieci w pierwszej kolejności umieszczane są w rodzinnej pieczy zastępczej i jest to kierunek priorytetowy, jednakże z roku na rok można zauważać stale zwiększającą się liczbę dzieci zabezpieczanych w pieczy zastępczej w stosunku do dzieci opuszczających, a tym samym zwalnających miejsce w pieczy zastępczej.

Poniżej przedstawiamy liczbę dzieci opuszczających i umieszczanych w pieczy zastępczej na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Liczba dzieci w pieczy zastępczej	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
umieszczone	45	42	36	56	32	23	49	54	46	48	50
opuszczające	21	49	33	55	34	52	29	32	53	25	39

Jak można zauważyć liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej cały czas nie maleje i tym samym z każdym rokiem drastycznie nie tyle ubywa rodzin zastępczych a zmniejsza się liczba wolnych miejsc w tych rodzinach, ale też i placówkach. Jak już wcześniej wykazano okres pobytu dzieci w pieczy zastępczej znacznie przekracza cztery i więcej lat. Dodatkowo wszystkie postanowienia sądu o zabezpieczenie dzieci w pieczy są wydawane w trybie zarządzenie tymczasowego, na zasadzie natychmiastowego zabezpieczenia dziecka, co bardzo utrudnia poszukiwanie wolnych miejsc, bez konkretnej szczegółowej wiedzy o potrzebach zabezpieczanego dziecka.

Instytucjonalna piecza zastępcza.

Instytucjonalna piecza zastępcza to system pieczy zastępczej sprawowany w formie całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Poniżej przedstawiono schemat instytucjonalnej pieczy zastępczej, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Placówka opiekuńczo –wychowawcza:

- *typu rodzinnego* – zapewnia opiekę dzieciom w różnym wieku, w tym dorastającym i usamodzielniającym się, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu,
- *typu interwencyjnego* – zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem powyżej 10 roku życia w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki. Pobyt w placówce nie może trwać dłużej niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w pieczy zastępczej (w sytuacjach szczególnych do placówek kierowane mogą być dzieci młodsze),
- *typu socjalizacyjnego* – zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieci powyżej 10 roku życia, których powrót do domu nie jest możliwy. W sytuacjach szczególnych do placówek kierowane mogą być dzieci młodsze,
- *typu specjalistyczno–terapeutycznego* – zapewnia opiekę nad dziećmi powyżej 10 roku życia o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności.

Na terenie Powiatu Gdańskiego na dzień 31 grudnia 2022 roku funkcjonowały trzy placówki opiekuńczo-wychowawcze tj.:

1. **Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu socjalizacyjnego „Dom dla Dzieci” w Straszynie** przeznaczona dla 14 dzieci. Prowadzona jest przez Fundację „Rodzinny Gdańsk” z siedzibą w Gdańsku. Powstała w wyniku ogłoszonego w roku 2020 przez Zarząd Powiatu Gdańskiego konkursu na realizację zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Placówka rozpoczęła swoją działalność w dniu 01.09.2020r. Obecna umowa na prowadzenie placówki obowiązuje do 31 sierpnia 2024r. Placówka prowadzona jest w budynku wynajmowanym przez Fundację.
2. **Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza typu socjalizacyjnego „Dom Dla Dzieci” w BielkóWKu** przeznaczona dla 14 dzieci, prowadzona przez Fundację „Rodzinny Gdańsk” z siedzibą w Gdańsku. Powstała w wyniku ogłoszonego w roku 2022 przez Zarząd Powiatu Gdańskiego konkursu na realizację zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Placówka rozpoczęła działalność z chwilą uzyskania wpisu do rejestru Wojewody Pomorskiego tj. od 16.09.2013r. Obecna umowa na prowadzenie placówki obowiązuje do 31 sierpnia 2025r. Placówka prowadzona jest w budynku będącym własnością Powiatu Gdańskiego.
3. **Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza „Przyjazny Zakątek” w Pruszczu Gdańskim łącząca zadania placówki typu socjalizacyjnego i placówki typu interwencyjnego** dla 14 wychowanków, w tym z 4 miejscami typu interwencyjnego. Prowadzona jest przez Fundację Pomorski Instytut Edukacji z siedzibą w Gdańsku. Powstała w wyniku ogłoszonego w roku 2021 przez Zarząd Powiatu Gdańskiego konkursu na realizację zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Placówka rozpoczęła działalność z chwilą uzyskania wpisu do rejestru Wojewody Pomorskiego tj. od 30.12.2021r. Obecna umowa na prowadzenie placówki obowiązuje do 31 sierpnia 2025r. Placówka prowadzona jest w budynku wynajmowanym przez Fundację.

Łączna liczba miejsc w placówkach Powiatu Gdańskiego nie zabezpiecza w pełni wszystkich potrzeb pieczy zastępczej, stąd też często mając obowiązek zrealizowania postanowienia sądu o umieszczeniu wychowanka w placówce opiekuńczej PCPR zmuszony jest do umieszczania dzieci poza terenem powiatu, a często i województwa. Z roku na rok staje się to coraz trudniejsze, ponieważ na terenie całej Polski występuje deficyt wolnych miejsc zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie innych powiatów w roku 2022 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało **8** dzieci pochodzących z terenu Powiatu Gdańskiego, w tym **1** dziecko przebywało w specjalistycznej placówce opiekuńczo-terapeutycznej. Poniżej przedstawiono liczbę dzieci pochodzących z terenu Powiatu Gdańskiego umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie innych powiatów (narastająco).

Miasto/Gmina	Liczba dzieci
Człuchów	2
Mińsk Mazowiecki	2
Lębork	1
Turek	1
Gdańsk – Województwo	1
Kartuzy	1
RAZEM	8

Zródło: dane własne PCPR

Łącznie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie Powiatu Gdańskiego oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych i opiekuńczo-terapeutycznych poza terenem powiatu gdańskiego przebywało **63** dzieci w ciągu całego roku.

Poniżej przedstawiono liczbę dzieci pochodzących z poszczególnych gmin przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej (narastająco):

Miasto/Gmina	Liczba dzieci
Gmina Pruszcz Gdański	10
Gmina Kolbudy	14
Miasto Pruszcz Gdański	17
Gmina Trąbki Wielkie	12
Gmina Cedry Wielkie	3
Gmina Suchy Dąb	3
Gmina Pszczółki	2
Gmina Przywidz	2
RAZEM	63

Zródło: dane własne PCPR

W roku 2022 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie umieściło **25** dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w tym **15** wychowanków zostało przeniesionych z rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Na dzień 31 grudnia 2022 roku na terenie Powiatu Gdańskiego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało 42 dzieci.

Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej.

Zgodnie z przyjętą polityką publiczną pod nazwą „Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035r)” przyjmuje się kierunki działań zmierzające do odejścia od konieczności funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej i zapewnienie podaży odpowiedniej do potrzeb liczby rodzinnych form pieczy zastępczej. Deinstytucjonalizacja to proces przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. Wymaga on długoterminowej strategii jak również wielu partnerów w jej realizacji.

Deinstytucjonalizacja w odniesieniu do wsparcia rodzin mających problemy opiekuńczo- wychowawcze oraz pieczy zastępczej obejmuje:

- rozwój różnych form wsparcia blisko rodziny i osób potrzebujących wsparcia, w środowisku lokalnym;
- profilaktykę, która pozwoli dzieciom pozostać we właściwie wspieranych i funkcjonujących rodzinach;
- ograniczanie opieki instytucjonalnej;
- rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.

Celem deinstytucjonalizacji jest także możliwość uzyskania wsparcia i pomocy przez osoby przeżywające trudności bez konieczności opuszczania własnego środowiska. Działalność lokalnych i środowiskowych form wsparcia takich jak placówka wsparcia dziennego, asysta rodzinna, rodzina wspierająca czy poradnictwo specjalistyczne ma pozwolić dzieciom pozostać we własnych rodzinach i ograniczyć opiekę instytucjonalną.

Czynniki wpływające między innymi na wdrożenie procesu deinstytucjonalizacji.

Deinstytucjonalizacja systemu pieczy zastępczej zawsze zaczyna się od profilaktyki i zwiększenia skuteczności pracy z rodziną i wspierania jej przy użyciu wszystkich dostępnych środków i metod oraz zachęcania do rozwiązań kreatywnych i innowacyjnych w tym obszarze. Przede wszystkim jednak na skoncentrowaniu prowadzonych działań na indywidualnych potrzebach dziecka i rodziny.

Proces deinstytucjonalizacji jest nierozzerwalnie związany z koniecznością rozwoju różnych form wsparcia „rodzinnego”, w tym np. rodzin wspierających w gminie, wolontariatu w gminie.

Poniżej przedstawiono wykaz liczby rodzin z poszczególnych gmin, które w roku 2022 korzystały z różnych form wsparcia

	Miasto Pruszcz Gd.	Gmina Pruszcz Gd.	Gmina Pszczółki	Suchy Dąb	Trąbki Wielkie	Gmina Przywidz	Gmina Kolbudy	Gmina Cedry Wielkie
Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego	6	81	9	4	35	27	47	6
Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności	12	55	5	1	27	32	17	4
Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej	0	3	0	0	2	21	0	0
Liczba osób biorących udział w zajęciach edukacyjnych dla rodziców i opiekunów	15	73	7	0	0	0	0	0
Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	51	171	47	0	0	0	0	0

Bardzo ważną rolę w procesie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej pełni asystent rodziny, który zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest osobą, która wspiera rodziny w przewyżnianiu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Podstawowym zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziców w prawidłowym wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Asystent rodziny realizuje pracę socjalno-wychowawczą z elementami terapii w środowisku zamieszkania rodziny i w miejscu przez nią wskazanym. Głównym jego działaniem powinna być pedagogizacja oraz wspieranie informacyjne, emocjonalne, instrumentalne, czasem rzeczowe rodziny.

Efektem prawidłowo prowadzonej pracy z rodziną powinny być pozostanie dziecka w rodzinie lub jego powrót do rodziców, jeżeli już zostało umieszczone poza rodziną. Potrzeba współpracy z asystentem rodziny ustaje w momencie uzyskania przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania obowiązków opiekuńczo-wychowawczych, a także radzenia sobie z problemami życia codziennego.

Poniżej przedstawiono informacje dotyczące rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny w poszczególnych gminach Powiatu Gdańskiego na przestrzeni trzech ostatnich lat.

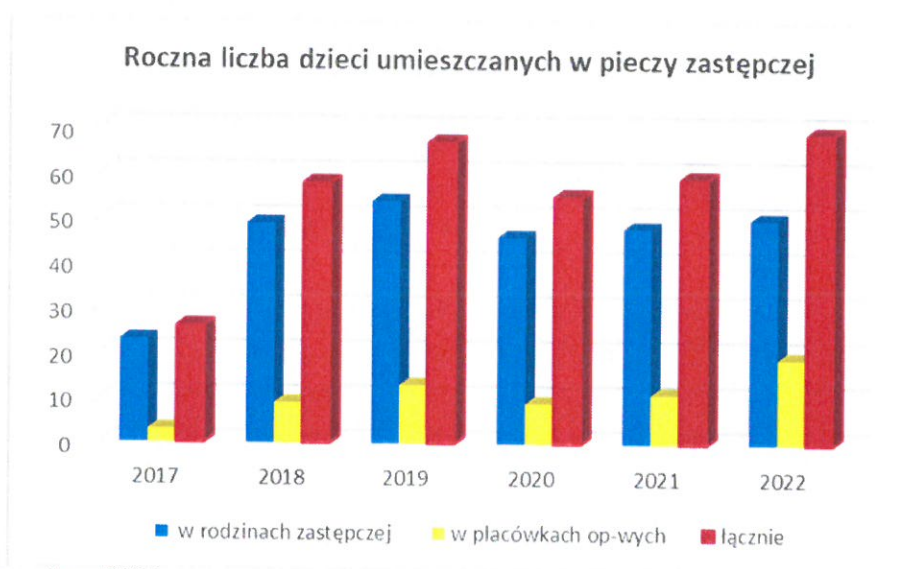
Gmina	Rodzaj wsparcia	2020	2021	2022
Cedry Wielkie	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1	1
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	10	10	8
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	15	17	15
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	-	-	-
Kolbudy	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1	1
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	22	20	20
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	52	48	45
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	9	6	11
Pruszcz Gdański Miasto	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1	1
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	13	15	12
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	28	34	29
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	6	8	6
Pruszcz Gdański Gmina	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	3	3	3
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	41	47	44
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	93	102	115
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	6	6	14
Przywidz	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1	1
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	16	16	16
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	42	38	41
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	5	7	6
Pszczółki	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	3	3	3
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	10	8	11
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	28	18	23
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	4	2	4
Suchy Dąb	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	2	1	1
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	14	13	9
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	40	32	19
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	3	3	3
Trąbki Wielkie	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	2	3	2
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	19	23	13
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	26	38	24
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	1	2	2
Powiat Gdańskim Łącznie	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	14	14	13
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	145	152	133
	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	324	327	311
	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny	26	34	46

Z pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie Powiatu Gdańskiego danych wynika, że od trzech lat liczba zatrudnionych asystentów rodziny jest stała. To samo dotyczy liczby rodzin, które wymagają szczególnego wsparcia w formie asystenta rodziny, która jest na mniej więcej stałym poziomie, z tendencją do spadku w ostatnim roku. Bardzo niepokojąca natomiast jest znaczna tendencja wzrostowa liczby rodzin, wobec których zostało wydane postanowienie sądowe nakazujące współpracę z asystentem rodziny. Są to rodziny wysokiego ryzyka, gdzie podjęcie współpracy z asystentem jest obligatoryjne i mające przyczynić się do utrzymania władzy rodzicielskiej przez rodziców i pozostawieniu małoletnich dzieci pod ich opieką. Dane te wskazują, że w 2022 roku na terenie powiatu funkcjonowało aż 46 rodzin zagrożonych odebraniem dzieci i koniecznością umieszczenia ich w pieczy zastępczej. Rodziny zobowiązane przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny, stanowiły aż 35 % wszystkich rodzin z terenu Powiatu Gdańskiego, korzystających z tej formy wsparcia.

Zgodnie z przyjętą w kraju polityką pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030, w jednym z punktów rekomendacji w zakresie wsparcia dziecka w kryzysie jest „tworzenie systemu rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz placówek rodzinnych w miejsce funkcjonujących placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej, oraz „dalsza deinstytucjonalizacja placówek pieczy zastępczej”. Dzieci w pierwszej kolejności powinny być umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej. Niestety, z uwagi na stałą tendencję zmniejszania się liczby rodzin chętnych do podjęcia się funkcji rodziny zastępczej, stałego wzrostu liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, a także mniejszego odpływu dzieci z pieczy, te założenia są w chwili obecnej bardzo trudne do zrealizowania.

Poniżej przedstawiono roczną liczbę dzieci, które po raz pierwszy są umieszczane w pieczy zastępczej na przestrzeni sześciu lat.

Źródło: dane własne PCPR

Jak wykazano powyżej, od kilku lat widoczny jest stały wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, co wiąże się z koniecznością pozyskiwania dla nich nowych rodzin lub miejsc w placówkach instytucjonalnych.

Na dzień 30 października 2023 r. w pieczy zastępczej umieszczono 49 nowych dzieci, w tym w rodzinach zastępczych - 35 , w placówkach opiekuńczo wychowawczych 14 dzieci. Na znalezienie miejsca w pieczy zastępczej i tym samym wykonanie postanowienia sądu o zabezpieczeniu miejsca pobytu nieletniego czekało 10 dzieci.

Zgodnie ze wskaźnikiem przyjętym w „Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 35r)” – „odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się w rodzinnej pieczy zastępczej „z wartości bazowej 77% ma osiągnąć w roku **2035 – 85 %**.

Na dzień 31 grudnia 2022 roku w Polsce odsetek ten wyniósł – 77,24% w województwie pomorskim – 79,88 %, w Powiecie Gdańskim – **81,50 %**.

Pomimo największego odsetka dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych, z każdym rokiem narasta trudność z zabezpieczeniem kolejnych dzieci w pieczy zastępczej.

Z każdym rokiem wydłuża się okres poszukiwania wolnych miejsc w pieczy zastępczej w celu natychmiastowego zabezpieczenia miejsca pobytu dziecka i tym samym zrealizowania postanowienia sądu, które jest wykonalne natychmiastowo.

Na terenie Powiatu Gdańskiego brak jest wolnych miejsc interwencyjnych, w których można byłoby umieszczać czasowo dzieci. Pomimo, iż od 1.01.2022 rozpoczęła swoją działalność Placówka opiekuńczo wychowawcza łącząca zadania placówki typu socjalizacyjnego i placówki typu interwencyjnego dla 14 wychowanków, w tym z 4 miejscami interwencyjnymi nie zabezpieczyło to potrzeb powiatu.

W ramach interwencji młodsze dzieci powinny być umieszczane w rodzinie zastępczej zawodowej, która pełni funkcję pogotowia rodzinnego – wówczas jest traktowana jako sytuacja przejściowa. Dziecko znajduje się w niej tymczasowo, zanim znów trafi do rodziny pochodzenia. Do pogotowia rodzinnego trafiają dzieci, które muszą być zabezpieczone w nagłych przypadkach np. w wyniku interwencji policyjnych, sądowych, pozostawienia dziecka w szpitalu itp. Pobyt w takiej rodzinie nie może trwać dłużej niż 4 miesiące. W niektórych przypadkach może przedłużyć się o kolejne cztery miesiące lub do czasu zakończenia postępowania sądowego toczącego w sprawie dalszego losu nieletniego. Niestety żadna z rodzin zastępczych zawodowych działających na terenie Powiatu Gdańskiego nie zdecydowała się na podjęcie funkcji pogotowia rodzinnego. Stąd też na koniec każdego roku kilkoro dzieci oczekuje na umieszczenie w pieczy zastępczej, a tym samym na wykonanie postanowienia sądu rodzinnego.

Bardzo ważnym aspektem procesu deinstytucjonalizacji jest wspieranie działających rodzin zastępczych poprzez zapewnianie specjalistycznego wsparcia, które dotąd realizowane było przez:

- poradnictwo, konsultacje i terapie – pedagogiczne, psychologiczne,
- konsultacje i poradnictwo – konsultacje psychiatryczne,
- terapie indywidualne – logopedyczna, biofeedback, fizjoterapia, integracji sensorycznej,
- trening umiejętności społecznych,
- psychoterapie indywidualne lub rodzinne

- udział w grupach wsparcia,
- specjalistyczne, pogłębione diagnozy wychowanków,
- diagnozy psychofizyczne dzieci i rodziców zastępczych, kandydatów na rodziny zastępcze,
- warsztaty dla osób usamodzielnianych,
- wsparcie edukacyjne - korepetycje przedmiotowe dla małoletnich umieszczonych w pieczy zastępczej,
- dofinansowania/refundacje do wizyt specjalistycznych np .u stomatologa, neurologa, psychiatry dziecięcego , ortodonta,
- wyjazdy edukacyjno-integracyjne dla rodzin zastępczych wraz z małoletnimi .

Co roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim realizuje dodatkowe projekty głównie z EFS , w ramach których organizowane jest dodatkowe wsparcie zarówno rodzin zastępczych , jak i wychowanków.

Poszukując nowych kandydatów na rodziny zastępcze Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim co roku prowadzi stałą kampanię promującą idee rodzicielstwa zastępczego.

Na stronie internetowej PCPR jest aktualizowana informacja o zadaniach rodzin zastępczych, warunkach jakie musi spełnić kandydat na rodzinę zastępczą, szkoleniach dla kandydatów na rodziny zastępcze, jak również wpisy o tematyce pieczy zastępczej. Informacje te umieszczane są cyklicznie i obejmują takie zagadnienia jak „Czym jest rodzina zastępcza?“, „Kto może zostać rodziną zastępczą?“, „Do czego masz prawo jako rodzina zastępcza i co oferujemy”.

Został opracowany folder informacyjny dotyczący pieczy zastępczej. Dodatkowo w ramach promocji są przygotowane tematyczne torby i długopisy popularyzujące pieczę zastępczą, które rozdawano między innymi rodzinom zastępczym, które są najlepszymi ambasadorami tej idei. Organizator pieczy zastępczej zachęca do przyłączenia się do akcji „Każde dziecko potrzebuje miłości”. Poszukiwano kandydatów na rodziny zastępcze wśród parafian oraz rodziców dzieci korzystających z placówek oświatowych (przedszkoli). Do blisko 70-ciu parafii położonych na terenie całego Powiatu Gdańskiego, jak również przedszkoli, urzędów gmin pracownicy działu pieczy zastępczej rozwieźli plakaty i ulotki promocyjne zachęcające małżeństwa lub osoby samotne, które zaopiekują się dziećmi, obdarzą je miłością i troską.

Na terenie Powiatu Gdańskiego zamieszczone zostały banery informujące o poszukiwaniu kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe. Banery rozwieszono w różnych, dobrze skomunikowanych miejscach na terenie powiatu. Co roku pracownicy działu pieczy zastępczej uczestniczą w całodniowych dożynkach gminnych, gdzie udzielają informacji o idei rodzicielstwa zastępczego, zachęcają do udziału w szkoleniach. Co roku obchodzony jest Powiatowy Dzień Rodzicielstwa Zastępczego, jak również spotkania Mikołajkowe.

Usamodzielnianie wychowanków.

Przygotowanie wychowanków pieczy zastępczej do samodzielnego funkcjonowania w środowisku jest nadrzędnym zadaniem każdej rodziny zastępczej i placówki opiekuńczo-wychowawczej. W procesie usamodzielnienia wychowanek uczestniczą między innymi pracownicy PCPR oraz rodziny zastępcze i pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Osoba usamodzielniana co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności wskazuje osobę, która podejmie się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby. Co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności opracowuje także wspólnie z opiekunem indywidualny program usamodzielnienia, zatwierdzany przez dyrektora powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Osoby usamodzielniane, które decydują się na opuszczenie różnych form pieczy zastępczej, mogą skorzystać z:

- pomocy na kontynuowanie nauki (681 zł miesięcznie) ;
- pomocy na usamodzielnienie (od 4.486 zł do 8.968 zł jednorazowo);
- pomocy na zagospodarowanie (od 2.039 zł do 4.077zł jednorazowo);
- pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych;
- pomocy w uzyskaniu zatrudnienia;
- pomocy prawnej i psychologicznej.

Wychowanek samodzielnie podejmuje decyzję wspólnie z opiekunem tworząc plan usamodzielnienia i wskazuje opiekuna usamodzielnienia, a inne osoby włączone w ten proces pełnią tylko funkcje doradcze. Duże znaczenie w przebiegu procesu usamodzielnienia odgrywa realizacja indywidualnego programu usamodzielnienia. Sporządzony dokument podlega okresowej weryfikacji i może być modyfikowany gdy potrzeby wychowanek ulegają zmianom.

W ramach pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pełnoletni wychowanek mają możliwość skorzystania ze wsparcia w formie czasowego pobytu w mieszkaniu chronionym treningowym.

Mieszkania chronione treningowe zostały udostępnione dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim w roku 2008 w celu polepszenia warunków bytowych oraz przygotowania do usamodzielnienia dla 4 wychowanków opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo – wychowawcze. Mieszkanie składa się z samodzielnego pokoju, łazienki i wc oraz wspólnej dla wszystkich wychowanków kuchni z pełnym wyposażeniem, pralni i suszarni.

Wychowanek mający zamieszkać w mieszkaniu chronionym podpisuje umowę, która jest integralną częścią indywidualnego programu usamodzielnienia zawarta na czas określony pomiędzy wychowankiem, a Dyrektorem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim oraz regulamin organizacyjny mieszkania chronionego. Po skompletowaniu dokumentacji doradca mieszkania wystawia decyzję przyznającą miejsce w mieszkaniu chronionym uwzględniając odpłatność bądź zwalniając z odpłatności.

Na przełomie roku 2021/2022 w mieszkaniach chronionych treningowych przeprowadzony został gruntowny remont. Pokoje i łazienki zostały odświeżone, wymienione zostały meble, kuchnia została całkowicie wymieniona.

W roku 2022 do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim wpłynęły 3 wnioski o przydział miejsca w mieszkaniu chronionym treningowym. Z uwagi na fakt, iż osoby te nie spełniały wszystkich niezbędnych wymogów do przydzielenia miejsca w mieszkaniu tj. nie ukończyły 18 roku życia, osoby te zostały wpisane na listę osób oczekujących

Poniżej przedstawiono liczbę usamodzielnianych wychowanków korzystających ze wsparcia, na podstawie Indywidualnego Programu Usamodzielnienia na przestrzeni trzech ostatnich lat.

Formy pomocy:	2022			2021			2020		
	Rodzina zastępcza	Placówka opiekuńczo-wychowawcza	Inne, w tym MOW	Rodzina zastępcza	Placówka opiekuńczo-wychowawcza	Inne, w tym MOW	Rodzina zastępcza	Placówka opiekuńczo-wychowawcza	Inne, w tym MOW
pomoc na kontynuowanie nauki	11	14	3	12	15	5	12	14	5
jednorazowa pomoc na usamodzielnienie	7	6	0	6	4	1	5	1	2
jednorazowa rzeczowa pomoc na zagospodarowanie	8	9	0	5	3	2	6	1	1
miejsce w mieszkaniu chronionym treningowym	0	1	0	0	0	0	0	2	0

Zródło PCPR w Pruszczu Gdańskim.

W roku 2022 w procesie usamodzielnienia było 19 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz 23 wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej. Nie wszyscy pełnoletni wychowankowie zdecydowali się opuścić pieczę zastępczą, stąd też w rodzinach zastępczych nadal przebywało 34 dorosłych wychowanków oraz 12 wychowanków pozostało i kontynuowało pobyt w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Oprócz pomocy materialnej, w ramach realizacji Indywidualnych Programów Usamodzielnienia, wychowankowie, którzy opuścili rodziny zastępcze, jak i jeszcze w nich przebywający mogli skorzystać z dedykowanych dla nich szkoleń przeprowadzonych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim. Szkolenia mają przyczynić się do rozwoju ich kompetencji społecznych, a także uzyskania wiedzy w zakresie rynku pracy, edukacji o zawodach, gospodarowania własnymi zasobami pieniężnymi.

W roku 2022 usamodzielniani wychowankowie mogli skorzystać z warsztatów:

- „Czym jest higiena cyfrowa i w jaki sposób właściwie o nią zadbać” ,
- „Dlaczego uzależniamy się od nowych technologii i co może z tego wyniknąć”
- „Metody aktywnego i bezpiecznego poszukiwania pracy. Moja pierwsza praca-prawa i obowiązki”

Finansowanie pieczy zastępczej.

Obowiązek finansowania wydatków związanych z realizacją zadań z zakresu pieczy zastępczej, w tym wypłaty świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, w placówkach opiekuńczo wychowawczych wymaga zabezpieczenia w budżecie powiatu odpowiedniej wysokości środków finansowych na ten cel.

W roku 2023 roku rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko, przysługiwało świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania, nie niższe niż kwota:

- **899 zł** miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- **1.361 zł** miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje dodatek nie niższy niż kwota **274 zł** miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka.

Bardzo ważną decyzją było podniesienie wynagrodzeń dla zawodowych rodzin zastępczych oraz osób prowadzących rodzinne domy dziecka. Zgodnie z Uchwałą Nr 683/2022 Zarządu Powiatu Gdańskiego z dnia 11 października 2022:

1) rodzinom zastępczym zawodowym przysługuje wynagrodzenie w następujących wysokościach:

- a) 4100 zł brutto miesięcznie, w przypadku rodzin zastępczych funkcjonujących od 0 do 5 lat;
- b) 4.300 zł brutto miesięcznie, w przypadku rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących powyżej 5 lat do 10 lat;
- c) 4.500 zł brutto miesięcznie, w przypadku rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących powyżej 10 lat.

2) prowadzącym rodzinne domy dziecka przysługuje wynagrodzenie w następujących wysokościach:

- a) 4.100 zł brutto miesięcznie w przypadku rodzinnych domów dziecka funkcjonujących od 0 do 2 lat;
- b) 4.200 zł brutto miesięcznie w przypadku rodzinnych domów dziecka funkcjonujących powyżej 2 lat do 5 lat;
- c) 4.400 zł brutto miesięcznie w przypadku rodzinnych domów dziecka funkcjonujących powyżej 5 lat do 10 lat;
- d) 4.600 zł brutto miesięcznie w przypadku rodzinnych domów dziecka funkcjonujących powyżej 10 lat.

Dodatkowo, wynagrodzenie jest podwyższone, jeżeli w rodzinie zastępczej zawodowej przebywa przez okres dłuższy niż 10 dni w miesiącu kalendarzowym jednocześnie więcej niż 3 dzieci, o 100 zł brutto miesięcznie za każde dodatkowe dziecko za ten miesiąc a w przypadku rodzinnego domu dziecka przebywa przez okres dłuższy niż 10 dni w miesiącu kalendarzowym jednocześnie więcej niż 5 dzieci, o 100zł brutto miesięcznie za każde dodatkowe dziecko za ten miesiąc.

Powyższa decyzja miała na celu zwiększenie liczby chętnych do prowadzenia rodziny zastępczej zawodowej i rodzinnego domu dziecka.

Od dnia 1 stycznia 2012 roku gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) **10% wydatków** na opiekę i wychowania dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 2) **30% wydatków** na opiekę i wychowania dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 3) **50% wydatków** na opiekę i wychowania dziecka – w trzecim roku i następnym latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Poniżej przedstawiono analizę wydatków i dochodów Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim w okresie od 2020 roku związanych z utrzymaniem dzieci w pieczy zastępczej, zarówno w rodzinach zastępczych jak i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

	2022	2021	2020
Świadczenia dla dzieci z rodzin zastępczych lub rodzinny dom dziecka	2.172.721	1.970.801	1.881.150
Zwrot kosztów poniesionych na świadczenia dla dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej ponoszone przez właściwe gminy	1.048.189	923.411	791.124
Wynagrodzenia i pochodne dla rodzin zastępczych zawodowych i osób prowadzących RDD	757.914	661.555	545.223
Świadczenia na kontynuację nauki wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	58.245	54.295	63.438
Świadczenia na usamodzielnienie i zagospodarowanie wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	47.286	40.765	33.750
Koszt utrzymania wychowanków placówek opiekuńczo wychowawczych	2.600.374	2.010.659	1.887.669
Świadczenia na kontynuację nauki wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych	81.179	87.833	75.805
Świadczenia na usamodzielnienie i zagospodarowanie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych	59.845	25.666	8.516
Zwrot kosztów poniesionych na utrzymanie wychowanków w placówkach opiekuńczo wychowawczych ponoszone przez właściwe gminy	951.182	600.577	549.941

Źródło – PCPR w Pruszczu Gdańskim.

W powyższej tabeli uwzględniono tylko same świadczenia pieniężne związane z pobytem dzieci w pieczy i późniejszym ich usamodzielnianiem i nie uwzględniono kosztów związanych z obsługą zadania. I jak wynika z przedstawionego zestawienia wydatki związane z pieczą zastępczą są z roku na rok coraz większe i znacząco obciążają budżet powiatu. Dodatkowo można zauważyć, że koszt utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo wychowawczych zdecydowanie przekracza koszt utrzymania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, zarówno w rodzinach zastępczych zawodowych, jak i rodzinnych domach dziecka. Średni koszt utrzymania jednego dziecka w placówce opiekuńczo wychowawczej w roku 2022 wyniósł od 4.700

do 9.458 zł. Pomimo bardzo znaczących kwot przeznaczanych na zabezpieczenie dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, wydatków ponoszonych na promocję rodzicielstwa zastępczego, jak również kosztów związanych z obsługą tego zadania, nadal brak jest wystarczającej liczby miejsc w rodzinnej formie pieczy zastępczej. Coraz większa liczba dzieci napływająca do rodzin zastępczych, brak kandydatów na nowe rodziny zastępcze wskazuje, że pomimo zabezpieczenia wystarczającej wielkości środków finansowych na ten cel, proces deinstytucjonalizacji przebiega bardzo mozolnie i w praktyce na chwilę obecną jest nierealny.

Cele i zadania programu.

Cele i wyznaczone zadania Programu rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024-2026 są zgodne z ogólną koncepcją programu opracowanego , w tym zakresie na poziomie województwa Uchwała Nr 437/XXXVI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 września 2021 roku w dokumencie „Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2030” oraz kierunkami polityki prorodzinnej państwa, jak i wypracowanymi już obowiązującymi standardami w zakresie pomocy rodzinie i dziecku obowiązującymi w Unii Europejskiej.

Głównym celem jest rozbudowanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą. Działaniu temu powinna towarzyszyć zasada zapewnienia dziecku optymalnych warunków do rozwoju, które mogą zagwarantować rodzinne formy pieczy zastępczej. Szczególną wagę mają więc działania ukierunkowane na promocję, pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze, a także stopniowe polepszanie warunków rodzin, które sprawują już opiekę nad dziećmi w ramach rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności poprzez zmniejszanie liczby dzieci w nich umieszczanych. W przypadku pieczy instytucjonalnej istotne są działania podejmowane w celu zapewnienia odpowiedniej ilości nowych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przynajmniej na okres deficytu kandydatów na rodziców zastępczych. Wiąże się to również z pozyskaniem miejsc interwencyjnych, na terenie Powiatu Gdańskiego, jak najbliższej rodziny biologicznej i miejsca pochodzenia dziecka. Zaplanowane cele mają pozwolić na zwiększenie dynamiki rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej z jednoczesnym utrzymaniem funkcjonalności i wydajności pieczy zastępczej, w tym również instytucjonalnej

Lp.	Działanie	Sposób realizacji	Wskaźniki dotyczące zakresu realizowanego zadania - w skali roku	Oczekiwane rezultaty
1	Wspieranie działań na rzecz powstawania profesjonalnych form rodzinnej pieczy zastępczej, w tym rodzin zastępczych zawodowych, rodzinnych domów dziecka.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie i upowszechnienie ulotek informacyjnych dot. rodzicielstwa zastępczego. 2. Organizowanie lokalnych akcji promujących rodzicielstwo zastępcze. 3. Prowadzenie naboru i kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze. 4. Prowadzenie szkoleń kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowej i zawodowe oraz RDD 5. Coroczna organizacja spotkania z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego oraz innych imprez okolicznościowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba ulotek, publikacji prasowych, internetowych, 2. Liczba przeprowadzonych procedur kwalifikacyjnych. 3. Liczba osób przeszkolonych na kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. 4. Liczba wydanych zaświadczeń kwalifikacyjnych. 5. Liczba zorganizowanych imprez, spotkań dla rodzin zastępczych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost liczby chętnych do przyjęcia dzieci do rodziny w ramach rodzinnej pieczy zastępczej. 2. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości i znaczenia rodzin zastępczych. 3. Zmniejszenie liczby dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
2	Zwiększenie ilości miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie nowych rodzin zastępczych, w szczególności niezawodowych, zawodowych rodzin zastępczych i Rodzinnych Domów Dziecka 2. Prowadzenie interdyscyplinarnych spotkań na rzecz dziecka pozbawionego właściwej opieki i wsparcia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba utworzonych rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i RDD . 2. Odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w stosunku do wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. 3. Liczba zorganizowanych spotkań, szkoleń interdyscyplinarnych dotyczących właściwej formy opieki nad dzieckiem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie spójnego systemu wsparcia dla dziecka i rodziny zastępczej. 2. Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. 3. Dostosowanie sytemu pomocy i wsparcia do specyficznych potrzeb dziecka

3	Wsparcie specjalistyczne dla osób sprawujących pieczę zastępczą oraz dzieci w nich umieszczonych.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie szkoleń ze specjalistami, mające na celu podnoszenie kompetencji wychowawczych osób prowadzących rodziny zastępcze . 2. Prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych. 3. Zapewnienie pomocy prawnej, psychologicznej, pedagogicznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń dla rodzin zastępczych. 2. Liczba osób, które ukończyły szkolenia tematyczne dla rodzin zastępczych. 3. Liczba zorganizowanych spotkań grup wsparcia. 4. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia specjalistycznego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Permanentne zwiększanie się kompetencji rodzin zastępczych. 2. Zmniejszenie liczby rodzin zastępczych zagrożonych wypaleniem zawodowym 3. Zmniejszenie liczby rodzin zastępczych rezygnujących z pełnienia swej funkcji. 4. Wzrost umiejętności wychowawczych rodziców zastępczych.
4.	Zapewnienie rodzinom zastępczym efektywnego wsparcia ze strony organizatora rodzinnej pieczy zastępczej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Objęcie rodzin zastępczych bieżącym wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i pozostałych pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej 2. Szkolenie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w celu podnoszenia ich kompetencji. 3. Prowadzenie superwizji dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem koordynatora i pozostałych pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. 2. Liczba szkoleń i warsztatów przeprowadzonych dla koordynatorów i pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej 3. Liczba udzielonych konsultacji przeprowadzonych przez specjalistów PCPR 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie kompetencji pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. 2. Zwiększenie zaufania rodzin zastępczych do organizatora rodzinnej pieczy zastępczej 3. Zwiększenie efektywności współpracy i poniesienie jakości sprawowanej pieczy nad wychowankami.
5	Promocja i wspieranie działalności organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej oraz wolontariatu na rzecz rozwoju pieczy zastępczej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rekomendowanie i wspieranie działań organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. 2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi lokalnie na rzecz dziecka i rodziny. 3. Propagowanie pracy wolontarystycznej na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba projektów realizowanych wspólnie z ngo na rzecz pieczy zastępczej. 2. Liczba rodzin objętych pomocą wolontariuszy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie możliwości kompleksowego wspierania rodzin zastępczych i ich dzieci w różnych obszarach np. zajęć pozaszkolnych, rozwijanie zainteresowań, poprawa wyników w nauce poprzez działania wolontariuszy. 2. Większy udział organizacji pozarządowych realizujących zadania

		4. Wspieranie partnerstwa z organizacjami pozarządowymi przy realizacji wspólnych projektów na rzecz podnoszenia standardów pieczy zastępczej.		z zakresu pieczy zastępczej. 3. Lepsza jakość usług świadczonych w ramach realizacji zadań. 4. Wzrost liczby chętnych wolontariuszy do pracy z dziećmi w pieczy zastępczej.
6	Inicjowanie działań zmierzających do najbardziej minimalnego okresu pobytu dziecka w pieczy zastępczej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dziecka. 2. Opracowywanie indywidualnych programów pracy z dzieckiem. 3. Współpraca z kuratorami, pracownikami socjalnymi osp, asystentami rodzinnymi działającymi na rzecz rodziny biologicznej dziecka przebywającego w placówce lub w rodzinie zastępczej na rzecz jego powrotu do rodziny. 4. Podejmowanie działań na rzecz przywracania więzi rodzinnych praca z rodzicami naturalnymi. 5. Stała współpraca z sądem, Ośrodkiem Adopcyjnym. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba przygotowanych i realizowanych planów pomocy dziecku we współpracy ze specjalistami zgodnie z zapisami ustawy. 2. Liczba przygotowanych ocen zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej. 3. Liczba dzieci objętych wsparciem psychologów i innych specjalistów. 4. Liczba dzieci powracających do rodziny biologicznej. 5. Liczba rocznie zgłaszanych dzieci do adopcji. 6. Liczba dzieci systematycznie utrzymującymi kontakt z rodzicami biologicznymi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie się oferty wsparcia dla rodzin biologicznych chcących podjąć trudu na rzecz powrotu dzieci do rodziny. 2. Wzrost liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych lub kierowanych do adopcji. 3. Skrócenie czasu pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

7	Wspieranie działań na rzecz skutecznego systemu pomocy dla osób usamodzielnianych.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomoc przy tworzeniu programów usamodzielniania wychowanków rodzin zastępczych i placówek, czuwanie nad ich realizacją, korektą i dostosowanie do aktualnych potrzeb. 2. Udzielanie bieżącego wsparcia w procesie usamodzielniania, 3. Szkolenie usamodzielniających się wychowanków z zakresu, m.in., edukacji dotyczącej wzorców, prawidłowych postaw rodzicielskich, potrzeb dzieci, edukacji seksualnej (zapobieganie ciąży, choroby, świadome macierzyństwo, relacje w związku) oraz uzależnień. 4. Utrzymywanie mieszkań chronionych treningowych dla usamodzielnianych wychowanków. 5. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia i mieszkania z zasobów gminy dla wychowanków pieczy zastępczej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba realizowanych indywidualnych programów usamodzielniania. 2. Stosunek liczby osób, które mają sporządzony IPU do liczby osób, które realizują zaplanowane zadania IPU. 3. Liczba osób objętych wsparciem specjalistycznym. 4. Liczba osób usamodzielnianych objętych pracą socjalną. 5. Liczba osób usamodzielnianych korzystających z dedykowanych szkoleń. 6. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym treningowym lub pomocy w wynajęciu mieszkania. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie liczby usamodzielnianych wychowanków kontynuujących naukę. 2. Zwiększenie atrakcyjności oferty wsparcia dla wychowanków, dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb. 3. Podniesienie aspiracji młodzieży opuszczających pieczę zastępczą. 4. Nabycie umiejętności samodzielnego i odpowiedzialnego życia.
8	Zapewnienie miejsc w pieczy zastępczej, dzieciom z terenu Powiatu Gdańskiego pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców, które z różnych powodów nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie w placówce standardów opiekuńczo-wychowawczych zgodnych z obowiązującymi przepisami. 2. Utworzenie dodatkowej placówki opiekuńczo-wychowawczej w odpowiedzi na dużą ilość dzieci oczekujących na zabezpieczenie w pieczy zastępczej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba dzieci przebywających w placówkach na terenie Powiatu Gdańskiego. 2. Liczba dzieci oczekujących na zabezpieczenie w pieczy zastępczej. 3. Liczba wolnych miejsc interwencyjnych w placówkach na terenie Powiatu Gdańskiego. 4. Liczba dzieci umieszczonych interwencyjnie w placówce opiekuńczo-wychowawczej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Placówka działająca na terenie Powiatu Gdańskiego zabezpiecza bieżące potrzeby dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodzica, które zostały zakwalifikowane do instytucjonalnej formy pieczy zastępczej. 2. Placówka posiada miejsca interwencyjne dostępne 24h/dobę dla dzieci znajdujących się w sytuacji kryzysowej i wymagających interwencyjnego umieszczenia w pieczy zastępczej.

9	Podnoszenie wiedzy i doskonalenie umiejętności osób pracujących z rodziną zastępczą, naturalną, adopcyjną, młodzieżą i dziećmi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie wspólnych szkoleń pracowników socjalnych OSP, PCPR, PPP, kuratorów, pedagogów szkolnych, policji w zakresie problematyki rodzinnej. 2. Podejmowanie wspólnych działań na rzecz dziecka i rodziny. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba szkoleń. Interdyscyplinarnych. 2. Liczba uczestników szkoleń. 3. Liczba działań podejmowanych w partnerstwie na rzecz dziecka i rodziny. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie wiedzy i umiejętności wśród kadr współpracującej w obszarze pomocy rodzinie i dziecku. 2. Wdrożenie dobrych rozwiązań w obszarze pomocy rodzinie i dziecku w Powiecie. 3. Wypracowanie wspólnych systemów, procedur współpracy i działania.
---	--	---	--	---

Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024–2026.

Zgodnie z art. 180 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek zaplanowania i określenia corocznego limitu rodzin zastępczych zawodowych.

W roku 2023 funkcjonuje 5 rodzinnych domów dziecka oraz 9 rodzin zastępczych zawodowych.

Poniżej ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych, oraz rodzinnych domów dziecka dla potrzeb Powiatu Gdańskiego:

Limit rodzin zastępczych i RDD	2024	2025	2026
Liczba nowopowstałych rodzin zastępczych zawodowych w danym roku	3	2	2
Łączna liczba rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w danym roku	12	14	16
Liczba nowopowstałych rodzinnych domów dziecka w danym roku	3	2	1
Łączna liczba rodzinnych domów dziecka funkcjonujących w danym roku	8	10	11

Limit ten jest rozumiany jako zapewnienie środków finansowych na ich zorganizowanie i prowadzenie, którego osiągnięcie będzie możliwe o ile uda się pozyskać rodziny spełniające wymogi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Źródła finansowania programu.

Środki finansowe na działania zaplanowane w powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024–2026 pochodzić z:

- 1) budżetu Powiatu Gdańskiego (w tym budżetów jednostek organizacyjnych powiatu);
- 2) budżetów gmin z terenu Powiatu Gdańskiego (w tym budżetów jednostek organizacyjnych gmin);
- 3) budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych;
- 4) budżetu państwa na finansowanie realizacji zadań zleconych;
- 5) funduszy europejskich;
- 6) funduszy organizacji pozarządowych;
- 7) innych programów i grantów.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację programu nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki powiatu na bieżącą działalność. Zakłada się, że cele i działania programu będą wyznaczały kierunki finansowania polityki pieczy zastępczej powiatu i będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu w kolejnych latach. Zapisy dokumentu będą również kierunkami starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie poszczególnych działań.

Realizatorzy programu.

Głównym realizatorem i koordynatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim, jednakże Program nie będzie możliwy do zrealizowania bez partnerów, którymi będą:

- Wydział Spraw Społecznych i Edukacji Starostwa Powiatowego w Pruszczu Gdańskim,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pruszczu Gdańskim,
- Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Gdańskiego,
- Komenda Powiatowa Policji w Pruszczu Gdańskim,
- Rodziny zastępcze,
- Placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- Kuratorzy sądowi,
- Organizacje pozarządowe,
- Inne podmioty działające na rzecz rodziny i wychowanków pieczy zastępczej.

Monitoring i ewaluacja.

Stały monitoring programu będzie prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim, które na bieżąco będzie oceniało realizację Programu oraz proponował zmiany i aktualizację założeń, celów i skutecznych działań. W ramach rocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie będzie analizowany stopień realizacji Programu dokonywany z właściwymi komisjami Rady Powiatu.

Przedstawiony „Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Gdańskim na lata 2024–2026” jest dokumentem otwartym, co oznacza, że w miarę potrzeb i zmieniających się problemów społecznych określone zadania mogą ulegać modyfikacji. Wyznacza nowe kierunki działania oraz zakłada kontynuację działań uznanych za potrzebne i wartościowe. Uwidacznia on również, że forma opieki zastępczej powinna respektować prawo dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego, do utrzymania osobistych kontaktów z rodziną, w tym powrotu do rodziny naturalnej. Dziecku, które musi znaleźć się poza rodziną biologiczną należy stworzyć dogodne warunki najbardziej zbliżone do rodzinnych, niezależnie na jak długo trafia do innych form opieki zastępczej.

